

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1920 kl. 1/2 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om sådana ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, att försäkring enligt lagen må äga rum endast i riksförsäkringsanstalten.

Närvarande: herrar von Sneidern, von Sydow*), Alfred Petrén*), Hult*), Boberg*), Sigfrid Hansson, Tjällgren*), Karlsson i Gasabäck, Carlsson i Frosterud*), Nilsson i Vibberbo, Karlsson i Nynäshamn*), Johansson i Sollefteå, Johansson i Vittinge och Svensson i Kompersmåla.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft motionerna nr 159 i första kammaren av herr *Ljunggren* samt nr 184 i andra kammaren av herr *Eriksson* i Grängesberg, i vilka motioner med vissa olikheter i formuleringen föreslagits, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, att från och med den 1 januari 1921 försäkring enligt nämnda lag må äga rum allenast i riksförsäkringsanstalten.

Angående de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet dels i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten dels ock lämnat vissa ömsesidiga försäkringsbolag, som handhava försäkring i enlighet med ifrågavarande lag, tillfälle att yttra sig.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 2 avd. 20 häft. (Nr 32.) 1

I anledning härav hava yttranden inkommit dels från försäkringsrådet och riks försäkringsanstalten dels ock från följande ömsesidiga försäkringsbolag, nämligen: Arbetsgivarnes ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag, Svenska lantbrukarnes olycksfallsförsäkringsbolag, ömsesidigt samt Ömsesidiga olycksfallsförsäkringsaktiebolaget Land och Sjö. Härjämte har Sveriges köpmannaförbund i insänd skrivelse yttrat sig över motionerna.

Samtliga yttranden äro såsom bilagor A — F fogade vid detta utlåtande.

*Motioner vid
1919 års riksdag.*

Samma yrkanden, som föreligga i nu behandlade motioner, framfördes av samma motionärer vid 1919 års lagtima riksdag. Motionerna hänvisades då för förberedande behandling till första lagutskottet. I infortrade yttranden uttalade sig riks försäkringsanstalten och försäkringsrådet i ungefärligen samma riktning som i år till utskottet inkomna utlåtanden. För egen del anförde utskottet följande:

»Möjligen kunna vissa olägenheter uppkomma genom medgivande av försäkring i arbetsgivarbolag. Detta hade ej heller förbisetts av 1916 års särskilda utskott, som emellertid ansåg, att starka positiva skäl kunde anföras för att medgiva försäkring genom ömsesidiga sammanslutningar, bildade av arbetsgivarna själva. Dessa hade ju att bära försäkringens hela börda och borde därför äga rätt att under betryggande former själva få ordna och handhava försäkringen. Därtill komme, att vissa arbetsgivare kunde hava intresse av att sluta sig tillsammans för att genom vidtagande av skydds- och andra åtgärder söka nedbringa kostnaderna. Vad sålunda anförts till stöd för arbetsgivarbolagens berättigande torde alltjämt äga giltighet. En annan sak är, huruvida olägenheter av den betydelse, att de böra föranleda en övergång till systemet med en statsanstalt, som ensam handhar försäkringen, visat sig förbundna med det för närvarande tillämpade försäkringssystemet. Utskottet är av den uppfattningen, att den ringa erfarenhet, tillämpningen av 1916 års olycksfallsförsäkringslag givit, icke lämnar någon säker vägledning för bedömande av förevarande spörsmål. I denna sin uppfattning styrkes utskottet av de olika meningar, som kommit till uttryck i försäkringsrådets och riks försäkringsanstaltens i ärendet avgivna yttranden. Medan försäkringsrådet anser, att de av motionärerna påtalade missförhållanden icke med nödvändighet kunde anses vara förbundna med själva försäkringssystemet och att desamma utan tvivel skulle komma att inom den närmaste tiden avhjälpas genom försäkringsrådets övervakande verksamhet, förmenar åter riks försäkringsanstalten, att den enda garantin

för missförhållanden undanröjande är att söka i en lagändring i den av motionärerna angivna riktning. Vid sådant förhållande och då i varje fall förevarande fråga bör göras till föremål för en allsidig utredning, innan något ståndpunktstagande synes böra ifrågakomma, får utskottet avstyrka motionerna i denna del.»

Utskottet kan i huvudsak instämma i första lagutskottets ovan återgivna yttrande. Den ökade erfarenhet, som vunnits sedan detta skrevs, har dock otvivelaktigt givit vid handen, att för riksförsäkringsanstaltens del betydande olägenheter varit förbundna med den obligatoriska olycksfallsförsäkringens uppdelning på statlig och privat verksamhet. Huruvida dessa olägenheter i huvudsak äro att hänföra till organisatoriska svårigheter vid försäkringens införande eller komma att bli bestående är givetvis svårt att avgöra. Likaledes huruvida de äro av den allvarliga beskaffenhet, att de kunna motivera ett upprivande av 1916 års beslut och en avveckling av de nystartade privata företagens verksamhet, för vars fortbestånd, som framgår av inkomna utlåtanden, ävenledes starka skäl kunna anföras. Frågans invecklade och grannliga beskaffenhet utesluter i varje fall, enligt utskottets uppfattning, ett omedelbart bifall till motionerna, men vad som i saken förekommit motiverar, att det ånyo väckta spørsmålet upptages till allvarlig undersökning. En sådan är emellertid redan igångsatt. Som försäkringsrådet i sitt yttrande meddelat, har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 januari 1920 anbefallt socialförsäkringskommittén att vid behandling av viss av riksförsäkringsanstalten gjord framställning taga i övervägande av riksförsäkringsanstalten i skrivelse den 10 januari 1920 framlagt förslag till sådana ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, som motionärerna åsyfta.

Utskottet.

Även i annat sammanhang torde riksförsäkringsanstaltens ställning till olycksfallsförsäkringen komma att underkastas prövning. Genom samstämmiga beslut har nämligen kamrarna nyligen med anledning av enskild motion hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning rörande åstadkommandet av en enhetlig organisation av socialförsäkringens olika grenar i syfte att åstadkomma förenkling och besparing i förvaltningen även som största möjliga effektivitet av försäkringen. Vid utförandet av en dylik utredning måste även, enligt utskottets uppfattning, nu föreliggande spørsmål bli föremål för behandling.

Till sist vill utskottet erinra om det utarbetade förslaget till allmän sjukförsäkring. Mot detta förslag har bland andra invändningar även framhållits riksförsäkringsanstaltens försvårade ställning till sjuk-

försäkringen på grund av befintligheten av de enskilda olycksfallsförsäkringsbolagen. Vid den fortsatta prövningen av förslaget måste givetvis vikten av dessa invändningar bli föremål för undersökning.

Då således det av motionärerna väckta spörsmålet i annan ordning redan är och utan riksdagens ytterligare framställning kommer att bli föremål för ingående undersökning får utskottet hemställa,

att motionerna I:159 och II: 184 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 maj 1920.

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Bilaga A.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom nådigt beslut den 13 februari 1920 har Kungl. Maj:t anbefallt försäkringsrådet att till utskottet avgiva yttrande i anledning av tre inom riksdagen väckta motioner angående ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, nämligen motionen nr 159 i första kammaren samt motionerna nr 12 och 184 i andra kammaren; och får försäkringsrådet till åttlydnad härav anföra följande:

Av ifrågavarande motioner avse motionerna nr 159 i första kammaren och nr 184 i andra kammaren sådan ändring i förenämnda lag, att från och med den 1 januari 1921 försäkring enligt lagen skulle äga rum endast i riksförsäkringsanstalten. Motionen nr 12 i andra kammaren avser sådan ändring i olycksfallsförsäkringslagen, att det skulle vara endast arbetsgivares *hemmavarande* barn eller adoptivbarn, som ej skulle anses såsom arbetare i lagens mening och vilka sålunda skulle vara från lagens bestämmelser undantagna.

Vad till en början angår de båda förstnämnda motionerna får försäkringsrådet erinra därom, att jämväl vid 1919 års riksdag två motioner väckts med yrkande bland annat om sådan ändring av olycksfallsförsäkringslagen, att försäkring enligt denna lag finge äga rum allenast i riksförsäkringsanstalten. Sedan såväl försäkringsrådet som riksförsäkringsanstalten över sistnämnda motioner avgivit yttrande till nämnda riksdags första lagutskott, avgav detta utskott utlåtande i anledning av motionerna, därvid utskottet framhöll, att den ringa erfarenhet, tillämpningen av olycksfallsförsäkringslagen givit, icke lämnade någon säker vägledning för bedömande av förevarande spörsmål. I denna sin uppfattning styrktes utskottet av de olika meningar, som kommit till uttryck i försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens yttranden. Vid sådant förhållande och då i varje fall förevarande fråga borde göras till föremål för en allsidig utredning, innan något ståndpunktstagande syntes böra ifrågakomma, avstyrkte utskottet motionerna i denna del.

Åtgärder för erhållande av en sådan allsidig utredning av förevarande fråga, som utskottet sålunda ansett erforderlig, torde emellertid redan hava vidtagits. Vid avgivande i skrivelse den 15 oktober 1918 av förslag rörande anslag för upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet under år 1920 har nämligen anstalten ifrågasatt vissa åtgärder för vinnande av förändringar och förenklingar med avseende å anstalten åliggande uppgifter. Genom nådigt beslut den 24 januari 1919 anbefallde Kungl. Maj:t socialförsäkringskommittén att i samband med fullgörande av sitt uppdrag taga i övervägande, vad riksförsäkringsanstalten i sin ovanberörda skrivelse anför i fråga om vissa ändringar av olycksfallsförsäkringslagen i det syfte, som nyss angivits. Sedan därefter riksförsäkringsanstalten genom nådigt beslut den 13 juni 1919 anbefallts att avgiva underdånigt utlåtande i an-

ledning av vad riksdagen i skrivelse samma dag angående reglering av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel anført rörande önskvärdheten av, att frågan om åtgärder för vinnande av förändringar och förenklingar med avseende å de ämbetsverket åliggande uppgifterna snarast möjligt bleve föremål för prövning, har riksförsäkringsanstalten i underdånig skrivelse den 10 januari 1920 föreslagit åtskilliga förändringar i olycksfallsförsäkringslagen, bland annat, att försäkring enligt nämnda lag skulle äga rum endast i riksförsäkringsanstalten. Genom nädigt beslut den 30 januari 1920 har Kungl. Maj:t anbefallt socialförsäkringskommittén att i samband med behandlingen av riksförsäkringsanstaltens förstberörda framställning taga i övervägande, vad riksförsäkringsanstalten i sin skrivelse den 10 januari 1920 anført i omförmälda avseende.

Till följd härav torde föreliggande fråga komma att göras till föremål för en allsidig och ingående utredning av socialförsäkringskommittén; och då samma fråga är av så ingripande betydelse, att den ej bör utan sådan utredning avgöras, får försäkringsrådet hemställa, att utskottet måtte föreslå riksdagen att i avvaktan på förberörda utredning förklara motionerna nr 159 i första kammaren och nr 184 i andra kammaren icke föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Emellertid anser sig försäkringsrådet med anledning av vissa uttalanden, som gjorts i den i andra kammaren väckta motionen nr 184 böra meddela följande. Beträffande uppgifterna i motionen angående bolagens underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse rådets anmaning att ordna sina försäkringar efter kalenderår torde böra nämnas, att i skrivelser i ämnet från vissa av bolagen till försäkringsrådet framhållits, bland annat, att en dylik förändring av försäkringsverksamheten icke kunde genomföras, förrän därför erforderliga åtgärder hunnit vidtagas, ävensom att, då under vissa angivna omständigheter arbetsgivare svårigen kunde förvägras att även under löpande kalenderår erhålla försäkring, ett medgivande i dylika särskilda fall av försäkring från annan tid än kalenderårets början icke finge betraktas såsom uppsåtlig underlåtenhet att ställa sig ifrågavarande anmaning till efterrättelse. För övrigt var det rådets avsikt, såsom också uttryckligen uttalades i rådets utlåtande i ämnet till 1919 års riksdags första lagutskott, att, därest rådets anmaning till bolagen mot förmodan icke skulle hava erforderlig verkan, föreslå uttrycklig bestämelse i ämnet i olycksfallsförsäkringslagen. I sammanhang härmed vill försäkringsrådet beträffande rådets åtgärder för att vinna efterlevnad åt lagens* föreskrifter om läkarbetygs insändande vid anmälan om olycksfall, fästa uppmärksamheten därå, att den påföljd, som underlåtenheten att ingiva ifrågavarande läkarbetyg kan föranleda, drabbar icke försäkringsbolaget utan vederbörande arbetsgivare.

Uti ifrågavarande motion har berörts jämväl den granskning från försäkringsrådets sida av försäkringsinrättningarnas verksamhet beträffande ersättningsbeloppens bestämmande, som enligt försäkringsrådets utlåtande till 1919 års riksdags första lagutskott dels då redan påbörjats och dels var avsedd att därefter verkställas. Med anledning därav får försäkringsrådet meddela, att denna granskning av försäkringsinrättningarnas verksamhet, i vad den avsåg frågan om tillämpningen under år 1918 av bestämmelserna om arbetsförtjänstens beräkning för minderåriga, slutförts. Av denna granskning framgick, att flertalet av arbetsgivarbolagen icke tagit nämnvärd hänsyn till innebörden av dessa bestämmelser och att för övrigt icke någon försäkringsinrättning — riksförsäkringsanstalten inberäknad — som under året haft att handlägga dylika frågor, enligt rådets mening gjort det i tillräcklig

grad. Rättelse måste därför av rådet vidtagas i ett betydande antal beslut, som i förevarande avseende meddelats. Granskningen i övrigt av arbetsgivarbolagens beslut i ersättningsfrågor fortgår alltjämt, men har särskilt under vissa tider på grund av rådande brist på arbetskrafter icke hunnits med i den utsträckning, som varit avsett. Självfallet är, att denna granskning icke kan omfatta försäkringsbolagens samtliga beslut i ersättningsfrågor, utan har densamma varit avsedd att gälla huvudsakligen frågor om invaliditets- och dödsfallsersättning. Beträffande för övrigt denna granskning har rådet ansett det vara angeläget, att densamma i första hand komme att företagas beträffande beslut dels av mindre försäkringsbolag, om vilka det kunde befaras, att de icke skulle äga tillräckligt sakkunnig personal för ärendenas behandling, dels ock av bolag med sådan försäkringsstock, att de skadade kunde antagas i mindre grad, än vad fallet är till exempel med industriarbetarna, själva kunna tillvarataga sina intressen gent emot vederbörande försäkringsinrättning.

Mot den i andra kammaren väckta motionen nr 12, vilken avser sådan ändring av 2 § i olycksfallsförsäkringslagen, att det skulle vara endast arbetsgivares *hemmavarande* barn och adoptivbarn, som icke skulle anses som arbetare i lagens mening och sålunda vara undantagna från lagens bestämmelser, har försäkringsrådet icke något att erinra.

I behandlingen av detta ärende hava deltagit, förutom undertecknad Tengstrand, ledamöterna Rörmy, Rooth, Wallenius, Carlsson och Tengdahl.

Stockholm den 24 mars 1920.

På kungl. försäkringsrådets vägnar:

Ivar Tengstrand.

Valdemar Aae.

Bilaga B.

Till riksdagens andra lagutskott.

Kungl. Maj:t har den 13 februari 1920 anbefallt riksförsäkringsanstalten att avgiva och till utskottet överlämna yttrande i anledning av två inom riksdagen väckta motioner, den ena, nr 159 i första kammaren av herr *Ljunggren* och den andra, nr 184 i andra kammaren av herr *Eriksson* i Grängesberg, däri yrkats, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916, att från och med den 1 januari 1921 all försäkring enligt denna lag skall äga rum i riksförsäkringsanstalten.

Riksförsäkringsanstalten har ovannämnda den 13 februari vidare anbefallts att avgiva och till utskottet överlämna yttrande i anledning av en inom andra kammaren av herr *Anderson* i Knapasjö väckt motion, nr 12, däri yrkats, det riksdagen

måtte besluta sådan ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, att endast arbetsgivares hemmavarande barn eller adoptivbarn ej anses som arbetare i lagens mening och sålunda må vara från lagens bestämmelser undantagna.

Riksförsäkringsanstalten, som kommer att med det snaraste särskilt yttra sig över sistnämnda motion, får rörande de båda förstnämnda motionerna anföra följande.

I det av *ålderdomsförsäkringskommittén* avgivna förslag angående försäkring för olycksfall i arbete, vilket ligger till grund för den gällande lagen, framhöll kommittén, »att i flertalet länder med obligatorisk försäkring denna äger rum i en eller flera genom lagstiftningen för ändamålet anordnade försäkringsinrättningar, och att endast i ett fåtal länder försäkring i enskilda bolag är tillåten». Kommitténs ståndpunkt, enligt vilken i allt fall dylika bolag borde få finnas, och som sedermera upptogs i lagen, motiverades därmed, att »den hittills vunna erfarenheten torde hava visat, att även sammanslutningar av arbetsgivare till ömsesidiga försäkringsbolag för ifrågavarande ändamål kunna fylla de villkor, som böra ställas på bärare av dylik försäkring», och att »därjämte *arbetsgivarna i en del yrken* kunna hava ett intresse av att sammansluta sig för att genom vidtagande av skydds- eller andra åtgärder minska kostnaderna».

I sitt utlåtande över förslaget i denna del anförde *riksförsäkringsanstalten* bland annat följande.

»Ur de försäkrades synpunkt kan man befara, att, om enskilda försäkringsinrättningar tillåtas konkurrera med riksförsäkringsanstalten, detta kommer att leda till nedpressande av de från de enskilda försäkringsinrättningarna utgående ersättningarna. Det huvudsakligaste konkurrensmedlet mellan de olika försäkringsinrättningarna är nämligen premiens storlek. För att kunna erbjuda lägre premier än riksförsäkringsanstalten frestas de enskilda försäkringsinrättningarna att i genomsnitt giva mindre ersättningar än riksförsäkringsanstalten. Även om i en del fall klagomål häröver anföras hos försäkringsrådet och om också vissa kontrollåtgärder i fråga om de enskilda försäkringsinrättningarna införas, kan dock därigenom ej förhindras, att dessa allt fortfarande söka i möjligaste mån knappa in på ersättningarna, i synnerhet som vissa bestämmelser i lagen kunna erbjuda jämförelsevis mera utrymme för olika avgöranden. Sådant kan ske genom, bland annat: allt för snäv tolkning av lagens bestämmelser i fråga om olycksfall och olycksfall i arbetet, bestämmande av för låg invaliditetsgrad, varvid även en nedsättning av endast några få procent kan innebära en betydlig besparing i fråga om kapitalvärdet; lämnande av mindre sjukpenning i stället för full sjukpenning; största möjliga inknappning på läkarvård och läkemedel; tillämpning av bestämmelserna i 27 § om utbyte av sjukhjälp eller livränta mot kapital utan vederbörlig hänsyn till den skadade. Profylaktiska åtgärder, vilka måste anses vara av synnerligen stor betydelse, komma ej att tillämpas i andra fall, än där direkt besparing kan antagas äga rum. Och även i övrigt kan man antaga, att sociala synpunkter alltför litet anläggas å försäkringen». Riksförsäkringsanstalten hemställde därför, att försäkringen endast skulle få äga rum i riksförsäkringsanstalten.

I *Kungl. Maj:ts proposition till 1916 års riksdag* med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete framhöll föredragande departementschefen bland annat: »Möjligen skulle kunna befaras, att ett arbetsgivarebolag, med hänsyn till delägarnes ekonomiska intresse, i ett eller annat fall ej skulle taga erforderlig hänsyn till

den skadades rätt vid ersättningsbeloppens bestämmande eller vid avgörandet, huruvida olycksfallet inträffat i arbetet eller icke, m. m. dylikt. Å andra sidan är dock ej heller den möjligheten utesluten, att en statsanstalt, som hade hela försäkringen om hand, skulle vid tillgodoseende av de skadades intressen, av humanitets- eller andra skäl, kunna komma att gå längre än som vore förenligt med lagstiftningens syfte. Även från denna synpunkt torde det hava sin betydelse, att försäkringsverksamheten kan fördelas mellan anstalter av båda slagen.»

Särskilda utskottet vid 1916 års riksdag hemställde om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ifrågavarande del.

Häremot anfördes *reservation* av herrar Hjalmar Branting, Daniel Persson, Herman Lindqvist och M. V. Holmström. I reservationen anfördes: »Efter vårt förmenande tala övervägande skäl för, att all försäkring bör ske i riks-försäkringsanstalten. Alderdomsförsäkringskommittén synes också ha lutat åt denna uppfattning, ehuru den för att icke äventyra för starkt motstånd mot sitt förslag, på denna punkt medgivit undantag. Om det blir tillåtet för arbetsgivarna att efter Orts- och yrkessynpunkter bilda försäkringsbolag, komma säkert ett stort antal sådana att bli bärare av försäkringar. Detta förhållande kommer att verka nedbrytande på den enhetlighet, som vid lagens tillämpning bör göra sig gällande och medföra betydande kostnader för inspektion och övervakning. — Ur de försäkrades synpunkt är icke försäkringen i arbetsgivarebolag lika betryggande som försäkring i statsanstalt. Även om från statens sida kontroll kommer att utövas över bolagens soliditet, kan dock icke i alla de fall, då effektiv kontroll behövdes, sådan utövas. Arbetsgivarebolagens intresse sammanfaller med arbetsgivarnes strävan att få försäkringskostnaden så låg som möjligt. I deras intresse ligger därför att, så långt det är möjligt, knappa in på ersättningarna. Sådant kan ske genom, bland annat, för snäv tolkning av lagen beträffande vad som är olycksfall i arbetet, bestämmande av för låg invaliditetsgrad, lämnande av för ringa sjukpenning och största möjliga inknappning på läkarvård och läkemedel. Vid beräkning av den årsförtjänst, som skall läggas till grund för utgående ersättning, torde i många fall, där skälighetsprövning bör ske, eller där lönen utgår till viss del i naturaprodukter, vissa svårigheter komma att uppstå och kunna de lämna dessa bolag möjlighet till bestämmande av för låg årsinkomst. Efter vår uppfattning torde arbetsgivarnas ekonomiska intresse och icke sociala synpunkter i allt för hög grad komma att göra sig gällande vid dessa bolags verksamhet.»

Andra kammaren biföll med 110 röster mot 73 denna reservation.

Vid därefter företagen sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga beslut blev Kungl. Maj:ts och utskottets förslag bifallet.

Den tanke på obligatorisk försäkring i en statsanstalt, som sålunda 1916 framfördes, var då redan gånne här i landet. Sålunda hade redan första arbetareförsäkringskommittén i sitt den 28 juli 1888 avlämnade betänkande rörande införande av social olycksfallsförsäkring enhälligt föreslagit obligatorisk försäkring i en statsanstalt, riks-försäkringsanstalten. Genom proposition den 12 mars 1890 inhämtades riksdagens yttrande över ett med ledning av arbetarförsäkringskommitténs motsvarande förslag inom civildepartementet upprättat förslag till »förrättning angående försäkring för olycksfall i arbete». Detta förslag vilade, liksom kommittébetänkandet, på den grundsats, att inom vissa industriella rörelser arbetarna skulle på arbetsgivarnas bekostnad vara obligatoriskt försäkrade mot olycksfall hos en av

staten upprättad riks försäkringsanstalt. Lagförslaget antogs emellertid icke av riksdagen. Påföljande års riksdag var frågan åter uppe. Vissa förändringar hade därvid vidtagits, men principen om obligatorisk försäkring i riks försäkringsanstalten bibehållits. Frågan föll emellertid ånyo.

Därefter tillsattes en ny kommitté, vanligen kallad nya arbetarförsäkringskommittén. Denna kommitté avgav den 30 mars 1893 ett förslag grundat på invaliditetsprincipen. Även detta förslag föreskrev obligatorisk försäkring i en central statsanstalt. Förslaget förelades 1895 års riksdag, men vann ej dess bifall. Ett vid 1898 års riksdag framlagt förslag föll likaledes.

Två år därefter, vid 1900 års riksdag, framlades ånyo ett förslag. Detta förslag grundade sig på principen om arbetsgivarnas omedelbara ersättningsskyldighet. I första kammaren väckte emellertid generalkonsuln E. Fränckel en motion, vari han efter en utförlig motivering hemställde, att försäkringen skulle handhavas av en för hela riket gemensam anstalt, riks försäkringsanstalten. Även denna gång föll frågan.

Vid 1919 års riksdag framfördes av samma motionärer som vid årets riksdag liknande yrkanden, som i de nu förevarande motionerna.

Riksdagens särskilda utskott yttrade härutinnan: »Utskottet är av den uppfattningen, att den ringa erfarenhet, tillämpningen av 1916 års olycksfallsförsäkringslag givit, icke lämnar någon säker vägledning för bedömande av förevarande spörsmål. I denna sin uppfattning styrkes utskottet av de olika meningar, som kommit till uttryck i försäkringsrådets och riks försäkringsanstaltens i ärendet avgivna yttranden. Medan försäkringsrådet anser, att de av motionärerna påtalade missförhållanden icke med nödvändighet kunde anses vara förbundna med själva försäkringssystemet, och att desamma utan tvivel skulle komma att inom den närmaste tiden avhjälpas genom försäkringsrådets övervakande verksamhet, förmenar åter riks försäkringsanstalten, att den enda garantin för missförhållandenas undanröjande är att söka i lagändring i den av motionärerna angivna riktning. Vid sådant förhållande och då i varje fall förevarande fråga bör göras till föremål för en allsidig utredning, innan något ståndpunktstagande synes böra ifrågakomma, får utskottet avstyrka motionerna i denna del.»

Häremot reserverade sig tre av utskottets ledamöter under yrkande om bifall till motionerna.

Liksom riks försäkringsanstalten såväl före tillkomsten av gällande olycksfallsförsäkringslag som i sitt till riksdagens första lagutskott vid nästlidet års lagtima riksdag avgivna utlåtande av anförda skäl uttalat som sin åsikt, att den sociala olycksfallsförsäkringen borde handhavas endast av en statens anstalt, så är riks försäkringsanstalten fortfarande av samma mening.

Riks försäkringsanstalten ansluter sig till de synpunkter, som i detta avseende framhållits i de förevarande motionerna, och anser sig riks försäkringsanstalten även kunna, så långt riks försäkringsanstaltens erfarenhet sträcker sig, i huvudsak vitsorda riktigheten av vad i dem anförts.

På sätt, enligt vad ovan nämnts, redan ålderdomsförsäkringskommittén framhöll, hör Sverige till det av kommittén omförmälda fåtal länder, där den sociala olycksfallsförsäkringen kan handhavas av enskilda bolag.

Detta är visserligen förhållandet i *Danmark* enligt lagen den 6 juli 1916. Men den statliga myndigheten, Arbejderforsikringsraadet, i vilken sitta representerer för arbetsgivare och arbetare, skall bestämma, bland annat, om ett anmält olycksfall medför rätt till ersättning, samt om storleken och arten av den ersättning, som tillkommer den försäkrade eller hans efterlevande. Arbejderforsikringsraadets beslut kunna i vissa fall överklagas hos inrikesministeriet.

Rörande *Tyskland* skall försäkringen där tagas i *yrkesföreningar*, vilka antingen bildas på initiativ av arbetsgivare och erfordra högre myndighets godkännande eller ock upprättas direkt genom sådan myndighet. För dessa sammanslutningar meddelas noggranna bestämmelser i lagstiftningen, och kunna jämväl arbetare hava säte i och inflytande på deras ledning. Arbetsgivaren har icke någon valfrihet i fråga om det yrkessamfund, där försäkringen tecknas, utan han är pliktig tillhöra ett visst yrkessamfund (i tveksamma fall avgör den statliga myndigheten, vilket yrkessamfund arbetsgivaren skall tillhöra). Det tyska systemet har alltså principiellt ingenting gemensamt med det svenska, som tvärt emot det tyska innebär, att en var arbetsgivare utan avseende å yrke eller yrkesgemenskap kan tillhöra vilket av lagen medgivet arbetsgivarebolag som helst, såvitt sådant ej tilläventyrs strider mot den fastställda bolagsordningen.

Däremot skall försäkringen tagas i en enda för hela landet gemensam och genom lagstiftningen anordnad statens försäkringsinrättning i *Norge*, *Schweiz*, *Luxemburg* och *Rumänien* samt, i fråga om sjöfarten, i *Frankrike*, *Belgien* och *Finland*. Endast i *Italien* och *Finland* (i fråga om industrien) är valfrihet medgiven i fråga om försäkringsanstalt, så att försäkringen, förutom i en statsanstalt även kan tagas i enskilda bolag. Rörande *Italien* är där stadgad en särskild anordnad fortlöpande kontroll över varje av enskild försäkringsanstalt fattat beslut, vartill motsvarighet saknas i vårt land. I *Finland* har den statliga myndigheten, försäkringsrådet, att, om skada medfört invaliditet eller den skadades död, bestämma, huruvida ersättning skall utgå samt ersättningens belopp.

I *Holland* skall försäkringen i regel äga rum i riksförsäkringsbanken, men arbetsgivaren kan ock, under förutsättning av tillräcklig garanti, få tillstånd att själv svara för olycksfallsrisken eller överlåta densamma på ett enskilt bolag. Frågorna om ersättning skall utgå och om ersättningsbeloppen bestämmas dock alltid av statsanstalten, riksförsäkringsbanken.

Det framgår alltså för *Sveriges* del, att den sociala olycksfallsförsäkringens organisation är likartad med den i *Holland*, *Italien* och *Finland*, men att dock *den betydande olikheten* förefinnes, som beror av de omförmälda särskilda garantier från statens sida, vilka i sistnämnda länder vidtagits för tillgodoseende av de skadades rätt, men som saknas i vårt land.

Den första och kanske mest beaktansvärda olägenheten av det svenska systemet är därför den i nu omförmälda avseende rådande bristen. Densamma innebär, såsom, på sätt ovan nämnts, vid olycksfallsförsäkringslagens tillkomst med styrka framhölls, djupare sett en konkurrens mellan å ena sidan *de sociala synpunkterna*, företrädta av en statsanstalt, som har att handla å tjänstens vägnar, och å andra sidan *de skadades motparter* arbetsgivarna och deras sammanslutningar.

I samma mån som den skadades rätt bättre tillgodoses och sakliga hänsyn få göra sig gällande vid ärendenas prövning, i samma mån bli i allmänhet arbetsgivarens kostnader för försäkringen högre. I den mån åter som besparingar kunna

göras med avseende å ersättningar till de skadade, i samma mån bli försäkringspremierna billigare. Och ju billigare premier, desto fler försäkringstagare i den anstalt, där detta är förhållandet. Om alltså statsanstalten, riksförsäkringsanstalten, tillämpar andra grunder än arbetsgivarebolagen, i vad dessa i fråga om den skadades rätt anse riktigt, kan det inträffa, att statsanstalten blir mer eller mindre blottad på försäkringstagare, åtminstone på större arbetsgivare.

En social olycksfallslagstiftning måste för att rätt fylla sitt syfte inom mer eller mindre snävt tillmätta gränser lämna en viss frihet med avseende å bedömande av de särskilda fallen. Enligt den svenska lagen är, såsom redan antytts, denna frihet i åtskilliga avseenden synnerligen rymligt tillmätt. Detta försvårar i än högre grad ställningen för statsanstalten, om den arbetar med de skadades rätt som ögonmärke.

Den av lagstiftningen utan begränsning understödda tendens hos de större arbetsgivarna att av olika anledningar begagna sig av försäkring i särskilda bolag, medan i statsanstalten kvarstår det stora flertalet mindre och tillfälliga arbetsgivare, om vilkas egenskap såsom sådana riksförsäkringsanstalten ofta endast med stor svårighet och kostnad kan erhålla kännedom för erhållande av försäkringsavgifter, försvårar än ytterligare statsanstaltens ställning.

De skyldigheter för statsanstalten, som sammanhånga med systemet med automatisk försäkring i statsanstalten, försvårat ej försäkring tecknats i enskilt bolag, och den växling i försäkringsstocken mellan riksförsäkringsanstalten och de enskilda bolagen, som systemet medför och rent av uppmuntrar, och som statsanstalten har att fortlöpande registrera, ökar också över hövan förvaltningskostnaden samt medför organisatoriska svårigheter och olägenheter av olika slag.

Till vad ovan anförts komma de olägenheter av systemet, som sammanhånga med organisationen av socialförsäkringen i dess helhet i vårt land och som göra sig särskilt gällande med hänsyn till de betydelsefulla frågorna om en blivande sjukförsäkringslagstiftning och om sammanförande, i den mån det låter sig göra, av de olika sociala försäkringsgrenarna till större enhetlighet och effektivitet.

Innan riksförsäkringsanstalten närmare ingår på nu berörda olägenheter, vilka enligt riksförsäkringsanstaltens förmenande äro oskiljaktigt förbundna med det nuvarande systemet, anser sig riksförsäkringsanstalten böra till belysning av förhållandet mellan riksförsäkringsanstalten och de ifrågakvarande enskilda bolagen, för närvarande 13 stycken, här återgiva följande siffror:

Antal anmälda olycksfall:

År	Hos riksförsäkrings- anstalten	Hos ömsesidiga bolag
1918	30,173	23,519
1919	28,078	25,327

Antal försäkrade år 1918:

	Hos riksförsäkrings- anstalten	Hos ömsesidiga bolag
Arbetsgivare	274,000 ¹⁾	26,469
Arbetare	947,000 ¹⁾	403,143

¹⁾ Aproximativt antal.

Bristande
tillgodo-
seende av de
skadades
rätt.

Riksförsäkringsanstalten har redan antytt, att vår gällande olycksfallsförsäkringslag rörande frågan om och med vilket belopp ersättning skall tillerkännas inrymmer en vidsträckt fri prövningsrätt för den försäkringsinrättning, där skadad person är försäkrad. Detta är förhållandet icke blott vid bedömande av, om olycksfall i arbete skall anses föreligga eller icke, utan även rörande bestämmande av den skadades årliga arbetsförtjänst (lagens 9 §) och av invaliditetsgrad (8 §). Rörande arbetsförtjänstens bestämmande är denna skälighetsprövning särskilt vidsträckt rörande bland annat minderåriga. Därtill komma bestämmelserna i lagens 25 § och de där angivna särskilda omständigheter, som kunna föranleda, att ersättning må »skäligen nedsättas».

I en modern social försäkring mot sjukdom och invaliditet bör givetvis inrymmas ej blott en effektiv och sakkunnig behandling under sjukdomstiden för förhindrande och mildrande av sjukdomens eller skadans följder i olika riktningar, innan invaliditet inträder, utan även åtgärder för beredande av bästa möjligheter för invaliden att genom särskild efter hans iråkade förhållanden avpassad yrkesutbildning bidra till sin försörjning. I sistnämnda avseende är en utveckling önskvärd, som i vidare mån än för närvarande tillvaratager invalidernas arbetskraft i samhällets tjänst. Denna fråga är också för närvarande föremål för särskild undersökning. I samma mån som en dylik utveckling genomföres, lär också i den sociala olycksfallslagstiftningen större möjlighet böra öppnas än för närvarande att anpassa ersättningarna med hänsyn jämväl till sålunda förvärvade färdigheter och i sådant syfte av samhället nedlagda kostnader.

Likasom för genomförande härav särskilda åtgärder från statens sida äro erforderliga, så är det även tydligt, att den prövningsrätt för det särskilda fallet, som därvid för försäkringsmyndigheten blir nödvändig, måste gå än vidare än som för närvarande är medgivet och lämpligen ej synes kunna anförtros annat än åt ett statens organ.

I vilken grad den skadades rätt och försäkringsinrättningens utgift för ersättning till honom påverkas av även till synes jämförelsevis obetydliga nedsättningar från den beslutande försäkringsinrättningens sida av arbetsförtjänst och invaliditetsgrad under vad som i det särskilda fallet bör anses riktigt eller skäligt, framgår av några exempel.

Om för en skadad person i 20-årsåldern årliga arbetsförtjänsten bestämmes till 2,400 kronor och invaliditetsgraden till 75 procent av arbetsförmågan, är kapitalvärdet av den livränta, den skadade skall tillerkännas enligt riksförsäkringsanstaltens beräkningsgrunder 21,530 kronor. Beräknas årliga arbetsförtjänsten för samma person till 2,000 kronor, är med nämnda invaliditetsgrad livräntans kapitalvärde endast 17,940 kronor. Bestämmas åter invaliditetsgraden till 66 $\frac{2}{3}$ procent av arbetsförmågan, medan arbetsförtjänsten beräknas till 2,400 kronor, är kapitalvärdet av den utgående livräntan 19,140 kronor. Skulle slutligen den årliga arbetsförtjänsten beräknas till 2,000 kronor samtidigt med att invaliditetsgraden bestämmes till 66 $\frac{2}{3}$ procent är livräntans kapitalvärde endast 15,950 kronor. Det är sålunda icke obetydliga belopp, som genom att bestämma invaliditetsgraden några procent lägre eller arbetsförtjänsten några hundra kronor lägre än riktigt eller skäligt varit, kunna i ett enda fall inbesparas åt ett bolag. Detsamma gäller givetvis även de fall, då tvekan föreligger, om en skada skall anses hava medfört 10 procent invaliditet eller ej. Kapitalvärdet av en livränta, vilken bestämts efter en invaliditets-

grad av 10 procent och 2,400 kronors årlig arbetsförtjänst uppgår nämligen till ej mindre än 2,870 kronor, som helt inbesparas, om invaliditeten förklaras understiga 10 procent.

I motionerna har gjorts gällande, att det inom bolagen skulle föreligga en tendens att nedpressa ersättningarna. I den mån en sådan tendens föreligger, bör den givetvis visa sig däri, att hos kungl. försäkringsrådet överklagade beslut ändras i större utsträckning för de ömsesidiga bolagen än för riksförsäkringsanstalten. För att utröna, hur härmed förhåller sig, har inom riksförsäkringsanstalten utförts en undersökning över samtliga försäkringsrådets utslag åren 1918—1919, föranledda av *besvär* över riksförsäkringsanstaltens och ömsesidiga bolags beslut rörande invaliditetsgrad. Resultatet härav framgår av följande sammanställning:

Utslag rörande invaliditetsgrader.

Kungl. försäkringsrådets utslag	Antal beslut av		Antal beslut i % av samtliga	
	riksförsäkringsanstalten	ömsesidiga bolag	riksförsäkringsanstalten	ömsesidiga bolag
Beslutet fastställt av försäkringsrådet	73	53	74	54
Beslutet ändrat av försäkringsrådet utan försäkringsinrättningens hemställan	8	36	8	37
Beslutet ändrat av försäkringsinrättningen själv eller av försäkringsrådet på försäkringsinrättningens hemställan	18	9	18	9
Samtliga beslut	99	98	100	100

Det avgörande i fråga om en försäkringsinrättnings och försäkringsrådets tillämpning av lagen måste ju anses vara, i huru många fall försäkringsinrättningen och försäkringsrådet, när alla handlingar i ärendet föreligga, hava olika uppfattning angående lagens tillämpning. Riksförsäkringsanstalten har därför särskilt uppmärksammat dessa fall. Där försäkringsinrättnings överklagade beslut befunnits bero på felaktiga eller ofullständiga uppgifter samt försäkringsinrättningen vid avgivande av förklaring över besvären hemställt om ärendets återförvisning eller själv ändrat beslutet, har i enlighet härmed i förestående sammanställning detta ansetts böra särskilt angivas.

Beträffande i allmänhet hos försäkringsrådet anförda besvär har riksförsäkringsanstalten låtit upprätta en grafisk tablå, vilken härjämte bifogas.

Försäkringsrådet har också i sitt förliedet år till riksdagens första lagutskott avgivna utlåtande över de då föreliggande omförmälda motionerna uttalat, att, såsom av motionärerna framhållits, särskilt i fråga om tillämpningen av bestämmelserna om arbetsförtjänstens beräkning för minderåriga och lärlingar, vissa av arbetsgivarbolag fattade beslut onekligen giva anledning till anmärkningar, samt att rådet funnit, att i ett flertal fall de grunder för skälighetsprövning, som i olycksfallsförsäkringslagens 9 § angivas, icke blivit tillämpade i vederbörlig utsträckning. Rådet förmålte sig vidare ämna företaga möjligast allmänna granskning av försäkringsinrättningarnas beslut, särskilt i sådana fall, där besluten grundats på skälighetsprövning.

Det måste emellertid härvid framhållas, att försäkringsrådet icke har möjlighet att genomföra en systematisk dylik kontrollgranskning annat än i synnerligen begränsad omfattning, vilket även bestyrkes av försäkringsrådets hittillsvarande verksamhet. Sålunda har försäkringsrådet granskat de mindre bolagens under år 1919 meddelade beslut angående invaliditetsersättningar. Däremot äro besluten under sistnämnda år av bland annat det största bolaget fortfarande ogranskade. Någon granskning av bolagens under år 1918 fattade beslut har försäkringsrådet, utom i fråga om vissa minderåriga, icke medhunnit. Skulle en dylik kontrollgranskning göras verkligt effektiv, skulle den bliva lika arbetskrävande, som om själva den granskade åtgärden från början vidtogs av ett statens organ.

För den skadade föreligger ju visserligen möjligheten att genom anförande av besvär emot försäkringsinrättningens beslut i särskilt fall vinna rättelse i det samma. Men det ligger på grund av alla de kända omständigheter, som härvid komma i betraktande, och särskilt i de fall där, såsom merendels är händelsen inom de enskilda bolagen, den skadades mellanhavanden med försäkringsinrättningen förmedlas genom arbetsgivaren, i öppen dag att såsom garanti för full rättvisa i allmänhet, när det gäller ersättningar till skadade eller deras efterlevande, ensamt besvärsinstitutionen måste anses alltför ineffektiv — något som även, såsom nämnts, erkänts i alla ovanberörda länder med i förevarande avseende jämförliga förhållanden med dem hos oss.

I herr Ljunggrens motion åberopas vad chefen för riksförsäkringsanstalten i en till socialförsäkringskommittén ställd den 31 december 1919 dagtecknad skrivelse anfört bland annat därom, att i det allmänna rättsmedvetandet ingått, att arbetarna vid förlorad eller minskad arbetsförmåga genom olycksfall i arbete förvärva en verklig rätt, i fråga om vilken det enligt lagstiftningen tillkommer staten ej endast att bestämma densamma, utan även att tillse, att den under fullt betryggande former kommer arbetaren till godo. Det måste ock efter riksförsäkringsanstaltens förmenande i och för sig anses betänkligt, att staten till privata institutioner så att säga delegerar en myndighet, vilken såsom den förevarande är av offentligrättslig art; och mer betänkligt blir detta, då härigenom den ena parten tillägges rätt att i första instans ensam reglera rättsförhållandet.

Riksförsäkringsanstalten är givetvis nödsakad att föra register över samtliga vid varje tidpunkt förefintliga delägare i enskilda bolag. Att detta arbete är synnerligen omfattande framgår av följande.

Enligt en av riksförsäkringsanstalten uppgjord översikt har under år 1918 riksförsäkringsanstalten haft att behandla 29,728 anmälningar om delägars inträde i ömsesidiga bolag och 559 anmälningar om utträde. Motsvarande siffror för 1919 uppgå till respektive 4,340 och 1,944. Dessutom ha under år 1918 till bolagen avlåtits 1,042 och under år 1919 1,259 skrivelser, föranledda av behovet om utredningar rörande delägarskap, omfattningen av mellan bolag och delägare träffade försäkringsavtal m. m., vilka utredningar ofta varit av synnerligen besvärlig natur. Från ömsesidiga bolag ha till riksförsäkringsanstalten under år 1919 inkommit cirka 2,200 skrivelser, vilka dels föranlett åtgärder inom anstalten, dels skrivelser till vederbörande bolag.

Motionärerna hava även fäst uppmärksamheten på det arbete, som förorsakas

Register över
de enskilda
bolagens
delägare.
Omfattande
skriftväxling.

riksförsäkringsanstalten därigenom att bolagen i många fall på ett ytterst bristfälligt sätt fullgjort sin skyldighet att till riks-försäkringsanstalten anmäla nya deläga-res inträde och förutvarande deläga-res utträde. Riks-försäkringsanstalten vill för sin del framhålla, att den framställning av detta förhållande, som lämnas i herr Eriks-sons motion, visserligen ger en föreställning om de svårigheter, som ofta kunna beredas riks-försäkringsanstalten genom ofullständigheter eller felaktigheter i de ifrågavarande uppgifterna, men knappast en fullständig bild därav. Mycket ofta hava också på grund av felaktigheter i bolagens uppgifter försäkringsavgifter orik-tigt påförts av riks-försäkringsanstalten, varav följt framställningar från vederbörande arbetsgivare att debiteringen måtte undanröjas eller erlagda avgifter återbetalas. I en mängd fall hava dylika felaktiga uppgifter givit anledning till tidsödande och besvärliga utredningar rörande arbetsgivarens försäkringsförhållanden, varvid det visat sig, att arbetsgivarens namn uppgivits oriktigt, att den kommun, där verk-samheten bedrivits, icke alls uppgivits eller uppgivits felaktigt, att försäkringsav-talets omfattning felaktigt uppgivits eller i en del fall rent av, att något avtal överhuvud icke träffats med den uppgivne arbetsgivaren. Men det är icke nog härmed. Bolagen hava även att årligen till riks-försäkringsanstalten avgiva sådana uppgifter rörande delägare, arbetare och olycksfall, som erfordras för olycksfalls-statistikens utarbetande, vilket ju åligger riks-försäkringsanstalten. För uppgifternas avgivande har riks-försäkringsanstalten fastställt formulär och utfärdat anvisningar. Från vissa bolag hava också tillfredsställande uppgifter inkommit, men flera bolag hava lämnat fullkomligt otillfredsställande uppgifter, varför riks-försäkringsanstalten efter granskning varit nödsakad begära kompletteringar och rättelser. Det har sålunda visat sig nödvändigt att till ett av de största bolagen återsända alla upp-gifter om olycksfall och deras påföljder, enär uppgifterna på grund av påtagliga felaktigheter icke kunde i deras föreliggande skick läggas till grund för riks-för-säkringsanstaltens statistik. Att även härigenom en mängd onödigt arbete förorsakas riks-försäkringsanstalten genom bolagens brist på förmåga eller bristande vilja att ordentligt fullgöra sin uppgiftsskyldighet till riks-försäkringsanstalten är uppenbart.

Omfattande
identifie-
ringsarbete
för försäk-
ringsverk-
samheten.

Riks-försäkringsanstalten måste för sin verksamhet föra olika register över landets samtliga arbetsgivare, för närvarande inemot 325.000 stycken. Dessa register hava till ändamål att vid varje tidpunkt giva riks-försäkringsanstalten kunskap om arbetsgivarförhållandena i riket samt att sålunda ligga till grund för hela försäk-ringsverksamheten såväl för premiedebitering som för tillerkännande av ersättning. Här upptagas sålunda varje arbetsgivares tillhörighet till försäkringsinrättning samt hans särskilda försäkringsvillkor. Beträffande den stora massan av arbetsgivare erhåller riks-försäkringsanstalten kännedom om dessa genom utdrag ur mantalslängderna. När dessa kommit riks-försäkringsanstalten tillhanda, gäller det först för riks-försäkrings-anstalten att jämföra de där lämnade uppgifterna med riks-försäkringsanstaltens register angående vederbörande arbetsgivares delägarskap i enskild försäkrings-inrättning eller i riks-försäkringsanstalten — på grund av försäkringsavtal eller auto-matiskt — samt angående hans försäkringsvillkor i riks-försäkringsanstalten. Detta slags omfattande och vidlyftiga identifieringsarbete m. m., vartill någon motsvarig-het ej finnes för de enskilda bolagen, skulle ej behöva ifrågakomma, därest för-säkringen kunde äga rum blott i en anstalt under enhetliga försäkringsvillkor.

Större delen av ifrågavarande arbete avser de mindre arbetsgivarna, då de utgöra det övervägande antalet.

Riksförsäkringsanstalten har därför redan tidigt funnit det oundgängligen nödigt, att, om någon verklig förenkling skall kunna ske i riksförsäkringsanstaltens arbete på detta område, obligatorisk försäkring i riksförsäkringsanstalten införes under enhetliga försäkringsvillkor för mindre arbetsgivare, med mindre än fem arbetare. Och har riksförsäkringsanstalten redan i skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 oktober 1918 hemställt om lagändring i denna riktning.

Till mindre arbetsgivare hänföres, som nämnts, för närvarande författningsenligt arbetsgivare med mindre än fem arbetare. Denna gräns är emellertid ur nu ifrågavarande synpunkt icke tillfredsställande, utan bör för detta ändamål gränsen sättas vid ett större antal arbetare. Härtill kommer, att på grund av de stora växlingar, som ofta förekomma i arbetareantalet hos olika arbetsgivare, varje gräns i berörda avseende kommer att vålla ej obetydliga svårigheter.

Beträffande de större arbetsgivarna skulle givetvis även rörande dem någon förenkling vinnas i nu ifrågavarande slags arbete genom lagändring i angivna riktning.

Nu anförda förhållanden tala alltså även för, att all försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen äger rum i riksförsäkringsanstalten, vilket är en första förutsättning för den nu berörda önskvärda förenklingen särskilt rörande mindre arbetsgivare.

Trots allt det arbete, som av riksförsäkringsanstalten utföres för erhållande av kunskap om samtliga arbetsgivare, kan det dock icke undgås, att riksförsäkringsanstalten i ett flertal fall icke erhåller sådan kunskap, vilken är en förutsättning för att premier skola kunna vederbörligen påföras. Härigenom uppstående förluster, vartill motsvarighet saknas i vad angår de enskilda bolagen, borde väl rättvisligen drabba hela landets försäkringsstock och icke ensamt i riksförsäkringsanstalten försäkrade. Häri föreligger alltså ett ytterligare skäl för försäkringens centralisering i en anstalt. Skulle så ej komma att ske, lär det bliva nödvändigt, att riksförsäkringsanstalten hålles skadeslös för hithörande förluster av statsmedel.

Ökad försäkringsrisk för riksförsäkringsanstalten.

Arbetsgivarnas alltför obegränsade rätt att övergå från riksförsäkringsanstalten till enskilt bolag eller från ett sådant till ett annat är även till stor skada för arbetet inom riksförsäkringsanstalten och dess organisation.

Andra organisatoriska olägenheter.

Särskilt å riksförsäkringsanstaltens skaderegleringsbyråer är behovet av personal beroende av antalet inträffade skador, d. v. s. ytterst av antalet för tillfället i riksförsäkringsanstalten försäkrade.

Personalen å dessa byråer måste visserligen från början av riksförsäkringsanstaltens verksamhet vara jämförelsevis stor. Då riksförsäkringsanstalten har att i synnerligen stor utsträckning vid skaderegleringen taga befattning med arbetare hos mindre arbetsgivare, vilka för varje särskilt fall måste tillskrivas och informeras angående ett flertal förhållanden, vilka i fråga om större arbetsgivarna ej tarva motsvarande utredning och skriftväxling, måste givetvis riksförsäkringsanstaltens arbete med skaderegleringen ställa sig mycket mer omfattande och kostsamt än

för de enskilda bolagen, vilka merendels kunna för detta arbete under den skadades sjukdomstid i större utsträckning än riks försäkringsanstalten på ett enkelt sätt anlita arbetsgivaren som mellanhand. Med de principer, som, enligt vad riks försäkringsanstalten framhållit i sitt utlåtande till första lagutskottet under förlidet år, för närvarande ansetts böra tillämpas i fråga om bestämmande av arbetsförtjänsten för skadade arbetare, ställer sig detta också vida enklare, när fråga är om arbetare med fastare anställning hos större arbetsgivare, än när det gäller arbetare, som endast tidvis arbeta hos viss arbetsgivare och andra delar av året ej hava anställning hos någon arbetsgivare. Det stora flertalet skador, som drabba sist avsedda arbetare i arbete hos arbetsgivare, falla under riks försäkringsanstaltens prövning.

Riks försäkringsanstalten får i detta sammanhang på förekommen anledning framhålla, att, om riks försäkringsanstalten, i trots av personalens alltmer ökade övning på grund av lagens tillämpning, icke kunnat under den gångna tiden i någon avsevärdare mån minska arbetskrafterna å skaderegleringsavdelningarna, beror detta dels på att å dessa avdelningar handläggas även en del andra ärenden än ersättningar enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag, dels också på att under den första tiden av lagens tillämpning åtgått en stor personal för tillerkännande av ersättningar under skadade personers sjukdomstid, vilken personal sedermera i mån av ökad vana och erfarenhet samt förenklade anordningar kunnat minskas, medan däremot, i den mån ärendena angående invaliditetsersättningar tillkommit och så småningom alltmer ökats, ökad personal blivit erforderlig för dessa ärenden.

Med avseende å riks försäkringsanstaltens förvaltningskostnad för prövning av frågor om tillerkännande av sjukhjälp och läkarvård är densamma för övrigt till övervägande del beroende av *den nuvarande anordningen med karensförsäkringen*, vilken, såsom i olycksfallsförsäkringslagen uttryckligen framhållits, endast är provisorisk »intill dess särskild lag om sjukförsäkring må vara genomförd». I det föreliggande förslaget till sådan lagstiftning är också avsedd en decentralisering av handhavandet av frågor om ersättningar till olycksfallsskadade under sjukdomstiden, som går vida utöver den nu gällande karenstiden. Sjuk-kassorna i orterna skulle nämligen enligt förslaget i första hand övertaga detta arbete under hela den skadades sjukdomstid.

Jämväl en annan olägenhet medför det nuvarande systemet med flera försäkringsinrättningar, nämligen att de skadade, enligt vad erfarenheten visat, icke alltid äga kännedom om i vilken försäkringsinrättning de äro försäkrade. Denna olägenhet gör sig särskilt gällande i förhållandena mellan läkarna och vederbörande försäkringsinrättningar. Riks försäkringsanstalten har genom särskilda åtgärder sökt minska verkningarna av denna olägenhet, men kvarstår dock densamma i beaktansvärt hög grad.

Vid flera tillfällen har ock från läkarhåll för riks försäkringsanstalten framhållits, vilket arbete och besvär och understundom även ekonomiska förluster, som förorsakas läkarna av det nuvarande systemet med ett flertal olika försäkringsinrättningar. Detta har också kraftigt betonats senast i en del svarsskrivelser å en riks försäkringsanstaltens rundskrivelse till ett antal lasarets- och provinsialläkare angående deras ställning till den i motionen föreslagna lagändringen. På några få undantag när har i dessa svarsskrivelser framhållits — i en del skrivelser i synnerligen starka ordalag — önskvärldheten från läkarhåll att med hänsyn till läkarnes

praktik med olycksfallsskadade personer riksförsäkringsanstalten måtte bli ensam bärare av försäkringen.

Det måste efter riksförsäkringsanstaltens förmenande överhuvud redan anses föga tilltalande, att på ett område, varom här är fråga, en med förhållandena inom det enskilda försäkringsväsendet likartad konkurrens skall behöva förefinnas mellan olika försäkringsinrättningar. Detta så mycket mer som i den agitation, vilken härvid bedrives, visat sig emot staten och dess organ framkomma påstående och argument, som måste betraktas såsom från statens synpunkt uppenbart olämpliga. Så användas härvid, på sätt i herr Erikssons i Grängesberg motion vid 1919 års riksdag framhålles, bland annat, sådana rent politiska stridsmedel, som att riksförsäkringsanstalten utgör en mera *statssocialistisk institution* och att en »påtaglig, ehuru indirekt fördel ligger däri, att försäkringspliktig genom anslutning till ifrågasatta arbetsgivarbolaget *motverkar den statsocialism*, som i här föreliggande fall förkroppsligas i riksförsäkringsanstalten».

I försäkringstidningen »Gjallarhornet», nr 4 1920, läses följande av tidningens redaktör signerade uttalande: »Nej, det är riksförsäkringsanstalten och särskilt dess chef, generaldirektör May, som tagit initiativet till och står bakom agitationen för en monopolisering av hela arbetare-olycksfallsförsäkringen i riksförsäkringsanstaltens händer genom att brutalt tillintetgöra alla konkurrenterna på området. Skälet här till är intet annat än maktlystnad och rädsla att icke kunna bestå i konkurrensen mot de ömsesidiga bolagen.»

Riksförsäkringsanstalten skulle kunna återgiva ett flertal exempel på en liknande agitation med uppenbart syfte att på hithörande område undergräva förtroendet för staten och statsintresset.

Av det ovan anförda torde, såsom också i motionerna framhållits, framgå, att riksförsäkringsanstaltens arbete för de ömsesidiga bolagen är synnerligen omfattande, och att i varje händelse kostnaden för detta arbete endast i ringa mån täckes av de bidrag, motsvarande tre procent av summan å försäkringsavgifterna, till bestridande av försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader, som bolagen enligt olycksfallsförsäkringslagens 16 § hava att erlagga.

Riksförsäkringsanstalten har sökt beräkna den approximativa fördelningen av riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader för anstaltens olika avdelningar. Av till riksförsäkringsanstaltens personal under februari månad 1920 utbetalt avlöningsbelopp belöper sig sålunda

4.94	procent	på	administrativa byrån,
42.38	»	»	försäkringsbyrån,
18.91	»	»	försäkringsmatematiska och statistiska byrån,
15.61	»	»	skaderegleringsbyrån I,
4.41	»	»	» II,
6.25	»	»	» III,
3.41	»	»	ombudsbyrån samt
4.09	»	»	personal utom byråerna.

Övriga
olägenheter.

Riksför-
säkringsan-
staltens för-
valtnings-
kostnader
vid obligato-
risk försäk-
ring ensamt
i riksförsäk-
ringsanstal-
ten ungefär-
ligen oför-
ändrade.

Blir riks-försäkringsanstalten ensam bärare av den sociala olycksfallsförsäkringen, kommer visserligen riks-försäkringsanstaltens arbete med skaderegleringarna att ökas. Men på grund av den minskning i riks-försäkringsanstaltens ovanomförmälda arbete för övrigt under försäkringens nuvarande organisation, som i så fall kommer att ske, måste, därest någon ökning i riks-försäkringsanstaltens totala förvaltningskostnad blir erforderlig, denna bliva skäligen obetydlig. Härvid är bland annat att beakta, att det tillskott i skaderegleringsarbetet, som för riks-försäkringsanstalten skulle följa, kommer att avse arbetare hos huvudsakligen större arbetsgivare, därvid, såsom förut framhållits, detta arbete kan anordnas vida enklare än i fråga om arbetare hos mindre arbetsgivare. Om den nuvarande kostnaden för riks-försäkringsanstaltens hela arbete med skaderegleringarna enligt 1916 års *olycksfallsförsäkringslag* endast uppgår till omkring 20 procent av riks-försäkringsanstaltens samtliga förvaltningskostnader, samt kostnaden för detta arbete skulle komma att, därest riks-försäkringsanstalten blir ensam handhavare av försäkringen, ökas med 50 procent, behöver den omnämnda minskningen i kostnader för anstalten, vilken samtidigt blir möjlig, uppgå till endast 10 procent av den totala förvaltningskostnaden för att denna sistnämnda ej skall bliva större än för närvarande.

Därest genom den föreslagna sjukförsäkringen eller i samband med dess genomförande arbetet med skaderegleringarna decentraliseras i enlighet med vad ovan angivits, lär någon ökning av förvaltningskostnader ej ifrågakomma.

Även kommer i betraktande, att, därest riks-försäkringsanstalten blir ensam handhavare av olycksfallsförsäkringen, de till statsverket enligt olycksfallsförsäkringslagens 16 § inflytande bidrag till bestridande av riks-försäkringsanstaltens och försäkringsrådets förvaltningskostnader, motsvarande 5 procent av försäkringsavgifter för i riks-försäkringsanstalten försäkrade, komma att ökas med 100,000 à 150,000 kronor.

Att i varje händelse den nu på riks-försäkringsanstalten och de enskilda bolagen belöpande sammanlagda förvaltningskostnaden för olycksfallsförsäkringens handhavande blir mindre genom den nu föreslagna lagändringen är uppenbart.

Sambandet mellan den förevarande frågan och annan social försäkring.

Det föreliggande förslaget till lag om allmän sjukförsäkring innebär, såsom ovan antytts, att till de lokala sjukförsäkringskassorna skulle överlämnas handhavandet av olycksfallsförsäkringslagens tillämpning, så länge den skadades sjukdomstillstånd varar. Härutinnan skulle emellertid enligt förslaget sjukförsäkringskassorna handla och besluta för olycksfallsförsäkringsinrättningarnas räkning och med redovisningsskyldighet till dem, som skulle hava att mot skäligen gottgörelse för uppkommande kostnader ersätta kassorna deras utbetalningar. Såsom i en av de ifrågavarande motionerna erinrats, har emellertid från sjukförsäkringskassornas häremot riktats den anmärkningen, att detta kassornas arbete skulle på grund av olycksfallsförsäkringens splittring mellan 14 olika försäkringsinrättningar bliva alltför vidlyftigt; och har Sveriges allmänna sjukförsäkringsförbunds förliden höst hållna kongress i Gävle därför funnit sig böra särskilt uttala, att sjukförsäkringskassornas nämnda arbete skulle väsentligen förenklas, om olycksfallsförsäkringen handhades av endast en försäkringsinrättning, riks-försäkringsanstalten.

Förslaget avser även, att sjukförsäkringskassorna skulle kunna åtaga sig ombudsskap för försäkringsinrättning även i andra avseenden än i vad angår frågor om ersättningar till de skadade.

I sitt över förslaget avgivna utlåtande har riksförsäkringsanstalten framhållit bland annat, att en sådan anordning, som skulle innebära, att sjukförsäkringsanstalten skulle kunna få olika uppgifter för olika konkurrerande försäkringsinrättningar, knappast kunde anses förenlig med sjukförsäkringsanstaltens ställning, och att i varje händelse i fall, där sjukförsäkringsanstalten ej mot särskild gottgörelse åtog sig dylikt uppdrag för riksförsäkringsanstaltens räkning, riksförsäkringsanstalten skulle nödgas bibehålla särskilda avlönade ortsombud.

Av anförda och andra skäl har riksförsäkringsanstalten i sitt berörda utlåtande funnit sig kunna tillstyrka bifall till sjukförsäkringsförslaget i angivna del endast under den uttryckliga förutsättningen, att riksförsäkringsanstalten blir ensam bärare av den sociala olycksfallsförsäkringen. Endast under denna förutsättning skulle för övrigt riksförsäkringsanstaltens förvaltningskostnader även i övrigt kunna nedbringas genom att sjukförsäkringsöverstyrelsen, såsom från ett flertal håll förordats, samordnas med riksförsäkringsanstalten.

Riksförsäkringsanstalten får i detta sammanhang framhålla, att om sjukförsäkringsanstalten får den befattning med olycksfallsskadade, som sålunda tillämnats, finnes än mindre anledning att — då med hänsyn ensamt eller åtminstone huvudsakligen till invaliditet eller ersättningar till efterlevande — bibehålla ett flertal enskilda olycksfallsförsäkringsinrättningar vid sidan om statsanstalten, riksförsäkringsanstalten.

Såsom förut framhållits, är det just vid bestämmande av ersättningar i sist avsedda fall, som kravet på effektivare kontroll från statens sida, d. v. s. praktiskt taget på att statens egna organ handha denna verksamhet, gör sig mest gällande.

Man har i senaste tid, särskilt vid frågan om införande av den obligatoriska sjukförsäkringen, uppmärksammat frågan om åstadkommande av större enhetlighet mellan de olika sociala försäkringsgrenarna. Om skäl tala för en sådan enhetlighet, göra sig liknande skäl i än högre grad gällande för åstadkommande av enhetlighet inom en och samma försäkringsgren. Enhetlighet i organisationen och förvaltningen av de olika försäkringsgrenarna skulle ej heller kunna vinnas, om man därvid i fråga om olycksfallsförsäkringen vore bunden av den nuvarande ordningen. Det ligger nämligen i öppen dag, att den omständigheten, att försäkringsavgifter skola uppbäras och ersättningar utbetalas av ett flertal enskilda inrättningar, måste omöjliggöra eller åtminstone väsentligen försvåra att i detta avseende inränga olycksfallsförsäkringen under ett för samtliga försäkringsgrenar gemensamt system.

I samma mån som den sociala försäkringen utvidgas till att omfatta allt flera områden, sjukförsäkring, arbetslöshetsförsäkring m. m., blir intresset av större enhetlighet starkare. Vikten och betydelsen härav har också framhållits ej blott i ett flertal utlåtanden över förslaget till lag om allmän sjukförsäkring, utan även i en vid årets riksdag inom första kammaren väckt motion.

Vilken åsikt man än må ha i frågan om medlen och utvägarna för åstadkommande av viss enhetlighet mellan olika sociala försäkringsgrenar, synes det därför klart, att denna fråga ej kan på allvar upptagas, med mindre staten gjort sig till herre över den sociala olycksfallsförsäkringen och sålunda åtminstone förskaffat sig den frihet i fråga om organisationen av den sociala olycksfallsförsäkringen, som är nödig för att i oförmälda avseende kunna anpassa sig efter de krav, som framtiden kan komma att uppställa.

Sedan riks försäkringsanstalten angivit de huvudsakliga olägenheter, som enligt riks försäkringsanstaltens förmenande äro förbundna med den nuvarande organisationen av vår sociala olycksfallsförsäkring, i vad nu är i fråga, vill riks försäkringsanstalten något uppehålla sig vid de skäl, som anförts eller kunna anses gälla till förmån för det rådande systemet och vad därmed sammanhängar.

Det till stöd härför av ålderdomsförsäkringskommittén ovan angivna skälet — att tillfälle skulle givas till yrkessammanslutningar mellan arbetsgivare för vidtagande av skydds- eller andra åtgärder — har visat sig icke äga giltighet beträffande de större enskilda bolagen, vilka representera det öfvervägande flertalet av i sådana bolag försäkrade.

Fastmer torde det utan överdrift kunna sägas, att riks försäkringsanstalten i högre grad än någon enskild försäkringsinrättning inriktat sin verksamhet på att vid premiebestämningen taga hänsyn till skyddstekniska och därmed jämförliga anordningar och sålunda giva största möjliga effektivitet åt dem till förminskande av faran för olycksfall.

I detta sammanhang anser sig riks försäkringsanstalten böra frambålla, att ur denna synpunkt olycksfallsrisken ofta befunnits vara ej obetydligt större vid mindre företag än vid likartade större företag och att på denna grund kunnat för de sistnämnda fastställas en lägre premiesats, än som skulle hava skett, om hänsyn ej tagits till där vidtagna skyddstekniska anordningar.

Har av inkommen skadeanmälan framgått, att olycksfall inträffat under omständigheter, som giva anledning till antagandet, att vissa brister äro förefintliga i skyddstekniskt avseende, göres omedelbart förfrågan hos arbetsgivaren. Framgår det av dennes svar, att så är förhållandet, översändas för åtgärdens vidtagande till yrkesinspektionen avskrifter av skadeanmälan eventuellt jämte i ärendet förd korrespondens. Vid större företag underkastas det samlade materialet av inkomna skadeanmälningar ofta en sorgfällig undersökning, varigenom understundom uppmärksamheten kan riktas på förefintliga missförhållanden. Vidtagas i anledning härav förebyggande åtgärder, har riks försäkringsanstalten tillämpat en lägre premiesats, och det vare sig åtgärderna avsett ett förbättrande av de skyddstekniska förhållandena eller införande av ändamålsenliga anordningar för olycksfallens omedelbara behandling. Sålunda har inom varvsrörelsen i ett fall införandet av ögonmagneter för graders snabba uttagande ur ögat varit orsaken till ett med cirka 30 procent minskat antal ögonskador, för vilka ersättning utgått. Uppgå skadornas antal till över normalt, besöker någon av anstaltens tjänstemän företaget ifråga för att genom en undersökning av förhållandena på ort och ställe utreda anledningen härtill och vidtaga erforderliga åtgärder eller ock fästes vederbörande yrkesinspektörs uppmärksamhet på saken.

Riks försäkringsanstaltens premieinkomst för år 1918 för försäkringsverksamheten enligt 1916 års lag utgjorde kronor 7,622,230. För skadeersättningar utbetaltes eller avsattes till stadgade fonder sammanlagt kronor 7,451,942. Dessa siffror tyda på att riks försäkringsanstaltens premier i genomsnitt synnerligen väl motsvarat kostnaderna för olycksfallsersättningarna.

Man har emellertid även sett en särskild anledning för lagstifningen att i nu ifrågavarande avseende tillgodose arbetsgivarnas rätt och intressen i den omständigheten, att arbetsgivarna hava att så gott som helt bestrida kostnaden för olycksfallsförsäkringen. Vid sådant förhållande har det ansetts motiverat, att, samtidigt

som arbetsgivarna erhöles det behöriga inflytande i fråga om vård och tillsyn rörande hans arbetare, i vad nu är ifråga, som skäligen kunde medgivas, utväg också finnes, att med arbetsgivarsammanslutningarna som medel begränsa kostnaderna i allmänhet för försäkringen mer, än som ansetts förenligt med en statens monopolställning på detta område.

Frånsett att emellertid dessa förmåner för arbetsgivarna ej kunna få köpas på bekostnad av andra viktigare intressen, vilka samhället har att iakttaga och bevaka, lära även andra utvägar stå till buds för att i detta avseende tillgodose arbetsgivarnas berättigade intressen.

Redan i sitt den 10 januari 1908 avgivna utlåtande med förslag till vissa ändringar i olycksfallsförsäkringslagen fann sig riksförsäkringsanstalten böra tillstyrka en rådgivande institution av arbetsgivare och arbetare vid sidan om riksförsäkringsanstalten.

Riksförsäkringsanstalten anser, att, i överensstämmelse med vad som förekommer i de flesta andra sociala statsinstitutioner, vid sidan av och för att biträda riksförsäkringsanstalten bör inrättas ett olycksfallsförsäkringsråd, vari arbetsgivare och även arbetare skulle vara representerade. Rådets huvudsakliga åligganden skulle bestå i att granska grunderna för riksförsäkringsanstaltens statistik samt medverka vid fastställande av farlighetsklasser och premietariffer ävensom att avgiva yttranden angående principerna för invaliditetsgradsättningar.

Det kan ej heller förbises, att de enskilda bolagen och deras delägare måste vidkännas ganska avsevärda förvaltningskostnader för sin verksamhet, som för riksförsäkringsanstaltens vidkommande bestridas av statsmedel. Då nämligen, såsom ovan nämnts, tilläggsavgiften vid försäkring i riksförsäkringsanstalten är 5 procent, men i enskilda bolag 3 procent, är skillnaden sålunda 2 procent de enskilda bolagen till godo. De enskilda bolagen kunna sålunda blott hålla 2 procent högre premier än riksförsäkringsanstalten, utan att summan av premien och tilläggsavgiften överstiger summan av premien och tilläggsavgiften i riksförsäkringsanstalten. Men enligt vad erfarenheten visat, överstiger förvaltningskostnaden för bolagen avsevärt nämnda gräns. Enligt av de enskilda bolagen till kungl. försäkringsinspektionen lämnade uppgifter uppgingo bolagens sammanlagda förvaltningskostnader för år 1918 till 630,403 kronor och översteg sagda gräns med omkring 500,000 kronor.

Det synes riksförsäkringsanstalten i betraktande även härav tydligt, att den rent ekonomiska vinsten för arbetsgivarna av det nu rådande systemet icke skulle kunna vara av någon betydelse.

Till det anförda kommer, att gällande olycksfallsförsäkringslag, 11 och 15 §§, erbjuder möjlighet för arbetsgivaren att själv stå sin egen risk och alltid erhålla säkerhet för att, frånsett tilläggsavgiften, icke bliva betungad med högre kostnader för olycksfallsförsäkringen än den rena nettokostnaden för just hans företag. Denna anordning har i en del fall kommit till tillämpning och visat sig fungera tillfredsställande. För närvarande stå på grund av särskilda beslut av riksförsäkringsanstalten, förutom staten, 49 arbetsgivare självrisk. Bland dessa märkas städerna Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Örebro, Eskilstuna och Uppsala; industri-företagen aktiebolaget svenska tobaksmonopolet, Huskvarna vapenfabriksaktiebolag, svenska turbinfabriksaktiebolaget Ljungström, Surahammars bruks aktiebolag, allmänna svenska elektriska aktiebolaget, nya förenade elektriska aktiebolaget och

sulfitaktiebolaget Ljusnan ävensom flertalet större affärsbanker och några försäkringsbolag.

Säkerheten för arbetarna att i dessa fall få sina ersättningsanspråk sak-kunnigt och opartiskt bedömda är garanterad genom att statsanstalten bestämmer ersättningarna, ehuru de utgivas av arbetsgivaren direkt, som för sitt åtagande deponerat erforderliga värdehandlingar. För försäkringsanstalten blir förvaltningen enklare och mindre arbetskrävande.

På grund av vad riksförsäkringsanstalten ovan anført, får riksförsäkringsanstalten för sin del tillstyrka bifall till de i ifrågavarande motioner gjorda yrkanden.

I handläggningen av detta ärende hava, förutom undertecknade, deltagit riksförsäkringsanstaltens samtliga övriga ledamöter.

Stockholm den 19 mars 1920.

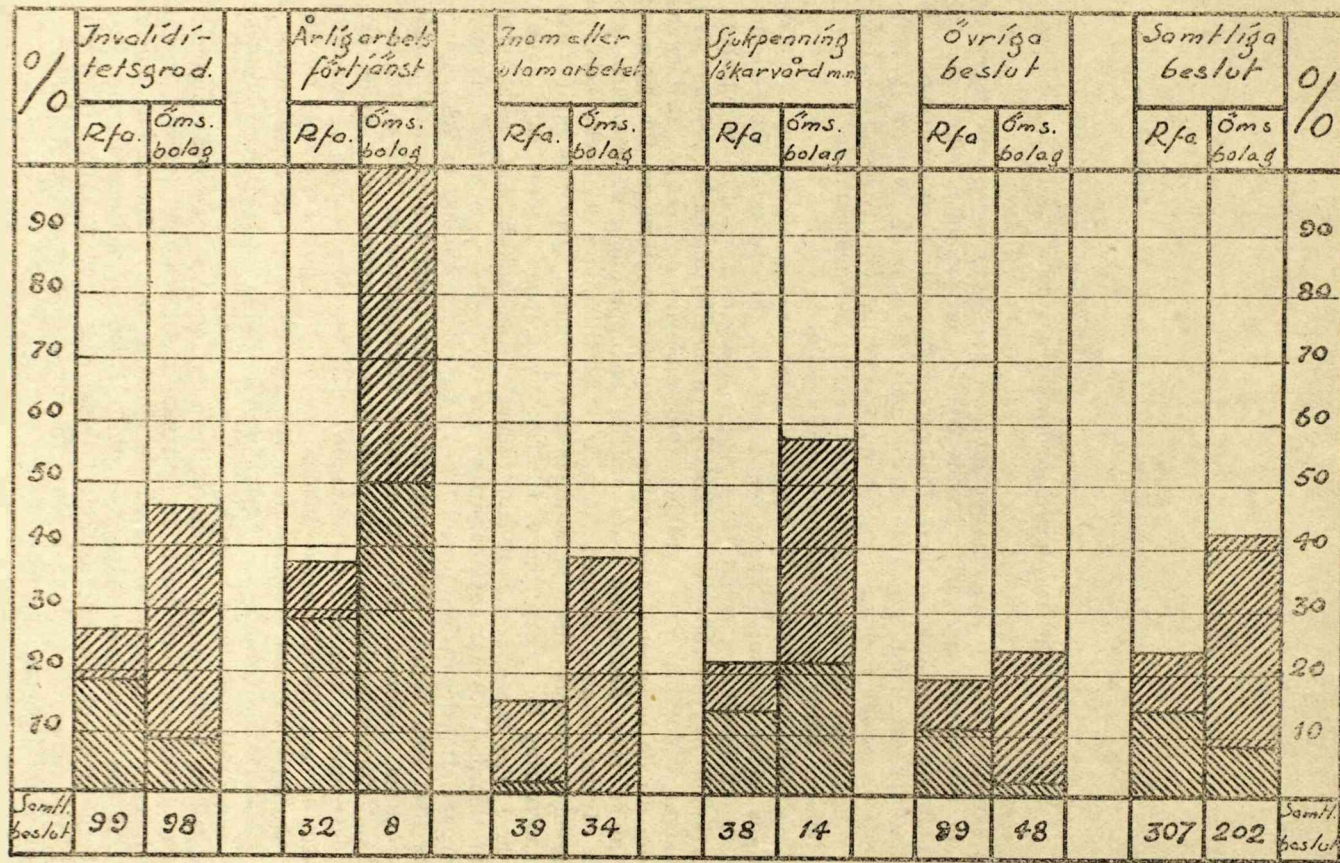
J. May.

H. v. Schulzenheim.

Sven Lidvall.

Kungl. Försäkringsrådets utslag på anförda besvär, åren 1918 och 1919.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 2 del. 20 häft. (Nr 32.)



□ Beslutet fastställt av försäkringsrådet

▨ Beslutet ändrat av försäkringsrådet utan försäkringsinrättningens hemställan.

▩ Beslutet ändrat av försäkringsinrättningen själv eller av försäkringsrådet på försäkringsinrättningens hemställan.

Bilaga C.

Till riksdagens andra lagutskott.

Med skrivelse den 10 innevarande februari har ordföranden i riksdagens andra lagutskott för inhämtande av vårt yttrande överlämnat två inom riksdagen väckta motioner, i första kammaren av herr Ljunggren angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete och i andra kammaren av herr B. Eriksson i Grängesberg om sådan ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, att försäkring enligt lagen endast må äga rum i riksförsäkringsanstalten.

I anledning härav få vi vördsamt anföra följande.

Uti särskilda motioner vid nästlidet års riksdag hemställde ovannämnda motionärer om sådan ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916, att all försäkring enligt lagen skulle äga rum i riksförsäkringsanstalten. Efter avstyrkande av vederbörande utskott blevo emellertid dessa motioner av riksdagen avslagna. Motionärernas yrkande vid innevarande riksdag gå i enahanda riktning som uti de föregående motionerna. Vad argumenteringen för lagändringen beträffar, finner man densamma vara ungefär en upprepning av den förut presterade. Som olycksfallslagen allenast i två år varit tillämplig, kan icke heller någon säker erfarenhet rörande dess verkningar hava vunnits. Givetvis måste man sålunda till motivering för lagändringen tillgripa antaganden, tidningsutlåtande o. d., vilkas värde i intet avseende hunnit kontrolleras. Den sakkunskap, som vid lagens utarbetande ålderdomsförsäkringskommittén ansetts besitta, och som utmynnat just i denna organisationsform för försäkringen, har för motionärerna icke större betydelse lika litet som kungl. försäkringsrådets under fjolåret avgivna utlåtande rörande motionerna i ämnet. För ett närmare klarläggande av frågan om den sociala olycksfallsförsäkringslagens lämpligaste organisationsform böra, synes det oss, vissa huvudsynpunkter komma i betraktande. Till en början vilja vi redogöra för vår uppfattning om förvaltningskostnaden sådan den för närvarande ter sig och sådan den skulle te sig, om statsanstalten vore ensam bärare av försäkringen. Därefter vilja vi skärskåda frågan ur försäkringstagarnas synpunkt och slutligen med hänsyn till de försäkrades eget intresse.

Vad till en början angår kostnadsfrågan, är det en av riksförsäkringsanstalten med mycken styrka framförd åsikt, att kostnaderna för försäkringen i dess helhet och därmed även för arbetsgivarna skulle minskas, om all försäkring ägde rum i anstalten. Så har åtminstone saken framställt i den av motionären herr Eriksson i Grängesberg så flitigt, citerade artikeln i tidskriften Arbetarskyddet (nr 9 år 1919), vilken tidskrift redigeras av byråchefen i riksförsäkringsanstalten A. Eisen. Huru förhåller sig i verkligheten härmed?

Enligt numera tillgängliga uppgifter över riks försäkringsanstaltens verksamhet utgjorde riks försäkringsanstaltens personal den 1 september 1919 466 personer. Vid samma tidpunkt hade anstalten å olika platser i riket omkring 1,350 ombud för sin verksamhet. Denna förvaltningsapparat medförde naturligen icke oväsentliga kostnader. Såvitt vi hava oss bekant, uppgingo riks försäkringsanstaltens förvaltningskostnader under 1918 till 1,635,737 kronor. Att lämna en exakt siffra rörande riks försäkringsanstaltens sammanlagda premieintäkt för samma år är svårare, då riks försäkringsanstalten icke upprättat något verkligt bokslut och anstaltens försäkringsavgifter ytterst ojämnt inflyta. Försäkringstagare hos riks försäkringsanstalten finnas sålunda, som ännu icke till fullo erlagt sina premieavgifter för 1918. Emellertid har riks försäkringsanstalten ansett sig kunna beräkna premieinkomsten under 1918 till 7.5 miljoner kronor. Detta belopp, som säkerligen på långt när ännu icke indrivits, anse vi på goda grunder jämväl vara för högt beräknat. Skulle vi våga ett antagande, kommer hela premieintäkten för 1918 att snarare understiga än överstiga 7 miljoner kronor. Förvaltningskostnaden bliver sålunda för anstaltens del avsevärd och skulle uppgå till omkring 25 procent av premiesumman.

Förhållandet mellan storleken av försäkringspremierna och förvaltningskostnaden ställer sig för de ömsesidiga bolagen under 1918 sålunda.

	Premie- inkomst	Förvaltnings- kostnad
Arbetsgivarnas ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag	4,260,427: 72	197,315: 82
Ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolaget Land och Sjö	1,444,792: 75	181,316: 14
Svenska lantbrukarnas olycksfallsförsäkringsbolag (ömsesidigt)	409,474: 22	39,130: 84
Köpmännens olycksfallsförsäkringsbolag (ömsesidigt)	204,842: 39	94,564: 89
Enskilda järnvägarnas ömsesidiga försäkringsförening för olycksfall i arbete	176,715: —	11,608: 22
	Premie- inkomst	Förvaltnings- kostnad
Östergötlands ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag Egid	112,004: —	30,840: 50
Industriföreningen i Norrköping för ömsesidig försäkring	106,216: 48	13,567: 85
Stockholms byggmästareförenings ömsesidiga olycksfallsförsäkringskassa	78,987: 60	8,556: 33
Ömsesidiga olycksfallförsäkringsbolaget Textil	29,810: 80	6,640: 42
Akeriägarnes i Stockholm ömsesidiga olycksfallsförsäkringsförening	29,724: 05	7,956: 20
Sveriges målarmästareförenings ömsesidiga olycksfallsförsäkringskassa	22,837: —	5,302: 77
Sveriges bokindustris och grafiska yrkens ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag	15,306: 49	2,785: 66
Summa 12 bolag	kronor 6,891,138: 50	599,585: 64

Denna utredning giver sålunda vid handen, att med en premiesumma, som i verkligheten torde överskrida riks försäkringsanstaltens, bolagens samtliga förvaltningskostnader, bortsett från deras organisationskostnader vid försäkringens star-

tande, utgöra föga mer än en tredjedel av anstaltens. Visserligen äro förvaltningskostnaderna för de mindre bolagen föga gynnsamma, då de uppgå till 20—25 procent av premieintäkten. Emellertid finnes ju endast ett års statistik att bygga på och utvisar densamma åtminstone för de större bolagens vidkommande en billigare organisationsform än riks försäkringsanstaltens. Vår försäkringsstock under 1918 utgjorde omkring 190,000 arbetare. För försäkringens handhavande erfordrades under nämnda år en kontorspersonal av 20 personer. Några ortombud äga vi icke.

Ehuru riks försäkringsanstaltens försäkringsstock icke visar tendens till ökning utan snarare motsatsen, äro kostnaderna för anstaltens förvaltningsapparat stadda i snabb stegring. Vid granskning av riks försäkringsanstaltens anslagsäskande för verksamheten år 1921 finner man, att kostnaden beräknats till 1,728,695 kronor. I denna summa är icke dyrtidsanslaget till tjänstemännen inräknat. Under antagande att detsamma kommer att uppgå till inemot en miljon kronor, närmar sig anstaltens årliga kostnad snabbt 3 miljoner kronor. Huru stor procent av premiesumman förvaltningskostnaden nämnda år kommer att betinga, får ju framtiden utvisa. Vi äro sålunda icke övertygade, att försäkringen i sin helhet blir billigare, om riks försäkringsanstalten ensam övertog densamma. Helt visst ledde en sådan åtgärd i fullständigt motsatt riktning.

En av motionärerna ivrigt förfäktad uppfattning är, att de enskilda bolagens verksamhet medför en ökning av anstaltens göromål. Till riks försäkringsanstaltens register över samtliga arbetsgivare i riket skola alla förändringar rörande bolagens försäkringstagare anmälas. Sålunda skall inträdesanmälan göras för varje ny delägare liksom varje utträde ur bolaget skall meddelas anstalten. För att underlätta anstaltens arbete i berörda hänseende har kungl. försäkringsrådet i cirkulär till de enskilda bolagen hemställt, att försäkringar måtte tecknas för kalenderår och att nya delägare icke måtte intagas i bolagen under löpande år. I herr Erikssons motion antydes, att denna anmaning icke av bolagen efterföljts, utan att inträde såsom delägare hos bolagen fortfarande beviljas när som helst under året. Detta är en sanning med modifikation. Skulle arbetsgivare av en eller annan anledning önska omedelbart utträde ur riks försäkringsanstalten, kan enligt olycksfallslagen annan försäkringsinrättning icke neka honom inträde. Emellertid uttala vi för vår del alltid önskvärdheten av, att övergången sker vid årsskifte. I agitationsväg hava vi efter mottagandet av försäkringsrådets cirkulär icke överflyttat någon försäkring från anstalten annat än vid årsskiftet 1919—1920.

I övrigt hava vi för vår del intet att erinra mot en lagändring i syfte, att överflyttning av försäkring skall äga rum allenast vid årsskifte. Härigenom åstadkommes helt visst en stabilisering av försäkringsstocken, som är till lika stort gagn för de enskilda bolagen som för statsanstalten. Emellertid måste vi beteckna såsom överdrift riks försäkringsanstaltens påstådda besvär med *dess*a anmälningshandlingars registrerande.

Riks försäkringsanstaltens för visso avsevärda arbetsbörda sammanhänger däremot med en annan registreringsverksamhet, nämligen förande av arbetsgivareregister för hela riket. Det är detta register, som aldrig kan bli fullständigt eller tillförlitligt, då Sveriges arbetsgivarekår för varje dag undergår förändring. Denna registrering, som riks försäkringsanstalten skulle vara nödsakad att sköta, även om de enskilda bolagen icke funnes, är beroende på lagstadgandet om den s. k. automatiska försäkringsformen. Så länge densamma icke reformeras, kommer med

säkerhet anstaltens förvaltningsbörda aldrig att minskas. Numera synes riks-försäkringsanstalten fått ögonen öppna för detta förhållande, då anstalten i sitt förslag till kostnadsstat för 1921 hos Kungl. Maj:t framlagt förslag till försäkringens förenklande i så måtto, att mindre arbetsgivare skulle obligatoriskt hava sin försäkring i riks-försäkringsanstalten under enhetliga försäkringsvillkor och alltså ej hava rätt att inträda i ömsesidiga bolag, ävensom att för dessa mindre arbetsgivare enhetliga premier skulle fastställas och premiereglering ej annat än i undantagsfall äga rum. Dessa ändringsförslag synas oss vara beaktansvärda och kunna medföra förenklade försäkringsformer samt reducering av arbetskrafterna inom anstalten. Resultatet av lagändringar i dylik riktning bör avvaktas, innan man söker införa en för svenska förhållanden hittills okänd förvaltningsform inom försäkringsverksamheten, en monopoliserad riks-försäkringsanstalt.

I samband härmed torde det böra erinras om, att den ene av motionärerna, herr Eriksson i Grängesberg, icke längre tillbaka i tiden än vid 1916 års riksdag i motion framlade förslag om att all försäkring för olycksfall i arbete skulle handhavas av kungl. pensionsstyrelsen. Det är egendomligt att finna, att motionären under så kort tid hunnit fullständigt ändra åsikt rörande riks-försäkringsanstaltens sätt att administrera. Snarast borde väl ämbetsverkets expansion under de två sistförflutna åren mana till försiktighet i fråga om anstaltens övertagande av nya administrativa uppgifter.

Beträffande arbetsgivarnas ställning till frågan om de ömsesidiga bolagens existensberättigande, torde icke kunna bestridas att, såsom i den kungl. propositionen till gällande olycksfallsförsäkringslag framhölls, »arbetsgivarna, som hade att bära försäkringens hela börda, borde där de så önskade få ordna och handhava försäkringen för sina arbetare». Riktigheten av detta principuttalande anse vi, att motionärerna i sina förslag till ändring i olycksfallslagen icke lyckats jäva. Som de i främsta rummet gjort sig till talemän för riks-försäkringsanstalten, hava de emellertid icke ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt försäkringstagarnas berättigade intresse. För många arbetsgivare hava försäkringsavgifterna efter den nya olycksfallslagens tillkomst blivit en utgiftspost av betydelse. I mån som ersättningarna åt de skadade genom lagstiftningsåtgärder ökas, växa också försäkringsavgifterna. Det blir sålunda en naturlig önskan hos arbetsgivaren att välja sådan försäkringsinrättning, där han själv kan utöva kontroll över försäkringsavgifternas användning ävensom göra sitt inflytande gällande vid fondering och kapitalisering av dessa medel. Det är också förklarligt, att han har gagn av konkurrensen mellan de olika försäkringsinrättningarna. Konkurrensen här som annorstädes är nämligen av största betydelse för verksamhetens utveckling, dess förenklande och dess förbilligande. Vi erinra härvid om storleken av de försäkringsavgifter, som riks-försäkringsanstalten vid startandet av sin verksamhet år 1903 tillämpade och som väckte berättigat missnöje bland arbetsgivarna. Det är, allt motsatt påstående till trots, de enskilda försäkringsföretagens förtjänst, att de genom konkurrensen bragte premierna ned till en mot riskförhållandena svarande nivå.

Statistiken under de gångna åren har ju vidgat försäkringsanstalternas erfarenhet rörande premierberäkningen. Större misstag borde fördens skull nu vara så gott som uteslutna. Emellertid kunna vi ännu icke förneka konkurrensens stora betydelse i detta hänseende, varpå vi vilja anföra exempel. Det är ju de mindre försäkringstagarna icke i samma grad som de större beskärt att vara föremål för

försäkringsinrättningarnas uppmärksamhet i deras strävan att upprätthålla och öka försäkringsstocken. I särskilt hög grad gäller detta riksförsäkringsanstalten, där åtskilliga mindre företag intaga en föga avundsvärd undantagsställning. För varje med försäkringstekniska frågor någorlunda hemmastadd person måste det framstå såsom självfallet, att olycksfallsrisken inom varvsindustrien, särskilt vid arbete å de större varvsanläggningarna, är högst betydligt större än inom den mekaniska verkstadsindustrien i allmänhet. Försäkringsavgiften för en arbetare å varv bör sålunda vara avsevärt högre än exempelvis för arbetare i en mindre reparationsverkstad. Emellertid inträffar det, åtminstone för en försäkringstekniker förvånansvärda, att under det försäkringstagare av det senare slaget hos riksförsäkringsanstalten får erlägga försäkringsavgift med 18 kronor för årsarbetare å 1,000 kronor avlöningssumma, motsvarande försäkringsavgift för en arbetare å större varv i Göteborg är allenast 15 kronor. En mångfald liknande exempel skulle kunna andragas. Samtidigt som det nu relaterade röjer konkurrensens betydelse, ty utan densamma kunde premieavgiften för varvet icke sättas så låg, uppenbarar det ett starkt åsidosättande av det mindre företags rätt att erhålla en mot riskförhållandena rättvist tillmätt försäkringsavgift. Försäkringsavgifterna äro dock givetvis mest betungande för de mindre försäkringstagarna. Huru skulle det i nyssnämnda avseende ställa sig, om riksförsäkringsanstalten vore monopolanstalt på området? Denna fråga, av så stor betydelse för försäkringens rationella utveckling, har, så vitt vi finna, icke av motionärerna med ett ord berörts. Det är emellertid av intresse att fastslå, att riksförsäkringsanstalten själv anser, att kostnaderna för arbetsgivarna med säkerhet skulle minska »om all försäkring ägde rum i anstalten» (citater av den av herr Eriksson refererade artikeln i Arbetarskyddet).

Den föreställning har ibland gjorts gällande, att konkurrensen skulle nedbringa premierna till den grad, att de enskilda bolagen icke skulle kunna uppfylla sina förpliktelser mot de försäkrade. Ehuru vi framdeles i samband med arbetarnas ställning inom de olika försäkringsanstalterna få tillfälle beröra denna sak, vilja vi i allt fall redan nu undanröja denna vanföreställning. Det är ingalunda alltid så, att arbetsgivaren väljer den försäkringsinrättning, som lockar med den lägsta premieavgiften. Under nästlidna höst sökte riksförsäkringsanstalten genom en av verkets chef företagen agitationsresa till sig överflytta en avsevärd grupp av storindustrien. Sägverksförbundet, som sedan den nya olycksfallsförsäkringslagens ikraftträdande varit våra delägare. Trots att riksförsäkringsanstalten enligt eget påstående aldrig konkurrerar, var lockbetet i hög grad reducerade premier. Vår statistik kunde emellertid ådagalägga dessa försäkringsavgifters ohållbarhet, och kunde vi sålunda icke för nöjet att behålla våra försäkringstagare sänka premierna i nivå med anstaltens. Utgången av anstaltens agitation motsvarade emellertid icke förväntningarna. Förklaringsgrunden till att vederbörande arbetsgivare så gott som undantagslöst stannade kvar såsom våra delägare torde hava varit misstron, att anstalten icke skulle gå i land med att upprätthålla den erbjudna premien utan inom kort åter skulle tvingas höja densamma.

Riksförsäkringsanstaltens genom herr B. Eriksson uttalade farhågor att få behålla de sämre riskerna, om de ömsesidiga bolagen få äga bestånd, anse vi fullständigt överdrivna. Omflyttningen från den ena till den andra försäkringsinrättningen sker ingalunda i sådan omfattning. Det är i övrigt att antaga, att ju längre försäkringen varit i kraft, desto mer vinner den i stabilisering. De förmåner, som

erbjudas den enskilda försäkringstagaren i den ena försäkringsinrättningen, stå honom även till buds i den andra. Emellertid vilja vi såsom överord beteckna riksförsäkringsanstaltens uppfattning, att anstalten skulle genom de ömsesidiga bolagens konkurrens till slut få »sådana arbetsgivare, som äro dåliga betalare, sådana som söka föra anstalten bakom ljuset beträffande de omständigheter, som äro av betydelse för premiernas fastställande o. s. v.» Denna uppfattning av en stor del av Sveriges arbetsgivarkår kunna vi ej dela, utan måste sådana fall som de av anstalten citerade betraktas såsom rena undantagsfall.

Vi övergå nu till frågan om de försäkrades ställning vid försäkring i statsanstalten och i de enskilda bolagen. Beträffande denna fråga hysa motionärerna liksom i fjolårets motioner den uppfattningen, att de ömsesidiga bolagen söka nedpressa ersättningarna åt de skadade i syfte att därigenom bereda sig vinst och gynna sina delägare. Som motionärernas uttalanden i denna del, om de vore med verkliga förhållandet överensstämmande, innebure de mest graverande anmärkningar mot bolagens verksamhet, nödgas vi mera utförligt behandla desamma.

Herr Eriksson i Grängesberg har i detta avseende i sin motion riktat uppmärksamheten särskilt å vårt bolag och därvid velat göra gällande, att antalet av oss beviljade livräntor åt personer, som skadats 1918, är i förhållande till antalet anmälda olycksfall proportionsvis mycket lägre än av riksförsäkringsanstalten beviljade livräntor i förhållande till antalet av dess olycksfallsskador. Han redogör sålunda för siffror, hämtade ur en artikel i nr 4 av Arbetarskyddet, där det bl. a. heter, »att till riksförsäkringsanstalten under 1918 anmälts 23,323 olycksfall samt att riksförsäkringsanstalten under samma tid beviljat 590 livräntor, under det till Arbetsgivarnas ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag anmälts 19,051 olycksfall och bolaget beviljat endast 269 livräntor». Vi nödgas emellertid påstå, att dessa siffror äro fullständigt missvisande samt framkomna genom en ovanligt skev framställning av sakförhållandena.

Var och en med olycksfallsförsäkringsverksamhet något förtrogen vet, att livräntor icke kunna prövas och fastställas omedelbart efter olycksfallens inträffande, utan att det drager längre eller kortare tid, till dess läkning inträtt och det akuta sjukdomstillståndet upphört, innan invaliditetsbedömning kan äga rum. Lika självfallet är att, ju svårare skadorna äro och ju längre tid sjukpenning fördenskull skall utbetalas till de skadade, desto mera framflyttad i tiden blir livränteprovningen.

Beträffande vår försäkringsstock, omfattar densamma särskilt arbetarne inom storindustrin, där just de svåraste riskförhållandena äro att finna. Av bilagda förteckning över våra försäkringstagare framgår, att till dem räknas nästan samtliga gruvföretagen i riket, större delen av järnbruken, sågverksindustrin, skogs- och flottningsverksamheten m. m. Antalet invalider i procenttal till de skadades antal, bör sålunda vara större hos oss än hos riksförsäkringsanstalten och är det även förvisso. Men invaliditeten är också av övervägande svårare beskaffenhet, sjukdomstiden är längre och livräntorna fastställas senare. Antalet invalider, vilka skadats år 1918, uppgick också vid årsskiftet 1919—1920 till 655. Sammanlagda kapitalet av dessa livräntor utgjorde vid nyssnämnda tid 2,805,173 kronor. Sammanlagda sjukpenningen till skadade år 1918 belöpte sig till den avsevärda siffran av 949,469: 55 kronor. I åtskilliga fall har av oss sjukpenning tillerkänts den skadade under längre tid än ett år. Vi anse vidare, att den utsträckta tiden för sjukpenningens utgående är till odelat gagn för den skadade, då dels nämnda slag

av ersättning till beloppet är större än livränteersättningen, dels den skadade befrias från faran av försämring i tillståndet eller återfall i sjukdomen genom att icke nödgas för tidigt återgå i arbetet. Slutligen vilja vi meddela, att alla livräntor avseende 1918 års skador ännu icke blivit fastställda, utan att sjukpenning fortfarande utgår till vissa av de skadade. Av det nu sagda framgår, att den från tidskriften Arbetarskyddet hämtade statistiken om antalet av våra livräntetagare saknar varje spår av värde.

Vi vilja nu något beröra betydelsen av den kontroll kungl. försäkringsrådet utövar över såväl riksförsäkringsanstaltens som de ömsesidiga bolagens verksamhet. Av motionerna att döma synes som om motionärerna icke skulle hysa tilltro till effektiviteten av denna övervakande och kontrollerande verksamhet. Antalet till kungl. försäkringsrådet under år 1919 inkomna ärenden kan emellertid giva en föreställning om, i huru stor utsträckning ämbetsverkets granskning tagits i anspråk. Omkring 1000 ärenden, därav dock ej alla besvärsmål, hava under nämnda år kommit under rådets prövning. Antalet besvär över riksförsäkringsanstaltens beslut utgör under år 1919 407. Våra beslut hava i 156 fall under 1919 överklagats hos kungl. försäkringsrådet. Visserligen avse icke alla dessa besvärsmål beslut i ersättningsfrågor. Det övervägande antalet utgöres dock av sådana ärenden. Ett avsevärt antal av besvärsmålen, däribland 45 av de av oss handlagda, äro vid årsskiftet oavgjorda. Av de avgjorda ärendena hava 67 av Arbetsgivarnes ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolags beslut blivit fastställda och 35 föranlett ändring. Atskilliga ärenden hava icke föranlett något formligt beslut från kungl. försäkringsrådets sida. I 20 fall har riksförsäkringsanstalten, vars beslut i övrigt i ett trettiofall blivit av kungl. försäkringsrådet upphävida, under 1919 ansett sig böra begära återförvisning av besvärsmålet för beslutets förnyade prövning. I dylik hemställan måste emellertid ligga ett medgivande, att beslutet i ett eller annat avseende tarvar revision. Detta tillvägagångssätt hava vi icke ansett oss böra tillgripa i större utsträckning, enär vi, sedan målet bragts inför kungl. försäkringsrådets prövning, ansett överinstansens avgörande vara den lämpligaste vägen för tvistens lösning. Endast i 6 fall hava vi sålunda anhallit, att ärendet måtte återremitteras till oss för ny prövning. I stort sett våga vi dock påstå, att de av oss tillämpade principer vid bestämmande av ersättningens storlek blivit av kungl. försäkringsrådet godtagna.

Att helt undvika misstag, särskilt vid uppskattning av invaliditetsgraden, låter sig emellertid icke göra. Läkarbetygen giva på grund av sin mången gång otydliga formulering anledning härtil. Detta torde nog samt vara bekant för var och en, som aldrig så litet sysslat med dessa spørsmål. Såsom ett sådant misstag kan anföras det exempel, som av herr Ljunggren åberopas i hans motion, då han velat göra gällande, att ett ömsesidigt bolag av sparsamhetshänsyn uppskattat en invaliditetsgrad till $33\frac{1}{3}$, som av kungl. försäkringsrådet beräknats till $66\frac{2}{3}$ %. Det är tydligt, att herr Ljunggren icke blivit i tillfälle att taga närmare kännedom om detta ärende, vars prövning hos kungl. försäkringsrådet varit beroende på helt andra omständigheter än de ursprungligen förefintliga. Svårigen lär någon bibringas föreställningen, att bolagen, väl medvetna om risken av att undervärdera invaliditeterna, av sparsamhetsiver skulle vilja nedpruta en livränta till dess halva belopp. I rättvisans intresse vore det synnerligen önskvärt, att sådant bevismaterial icke såge dagen.

Beträffande kungl. försäkringsrådets granskningsverksamhet i övrigt kunna

vi meddela, att kungl. försäkringsrådet hos 9 av de ömsesidiga bolagen genomgått och granskat samtliga ärenden, vari beslut i ersättningsfrågor fattats under 1919. Det lider intet tvivel, att de tre återstående bolagens beslut för samma år jämväl komma under kungl. försäkringsrådets omedelbara prövning. Någon verkställare, tillförlitligare kontroll över bolagens avgörande i ersättningsfrågor kan icke givas. Härtill kommer, att kungl. försäkringsinspektionen äger att övervaka, att de influtna försäkringsavgifterna på ett för de försäkrade betryggande sätt fonderas och att överhuvud kontroll utövas över bolagens ekonomiska ställning och dess försäkringsräkenskaper. I fråga om kontrollen har sålunda intet av statsmakterna underlåtit, som kan avse att bereda de skadade samma förmåner som vid försäkring i riks-försäkringsanstalten.

Herr Ljunggren har i sin motion velat fränkänna de ömsesidiga bolagen varje ideel betydelse samt befarar, att »splittringen av försäkringsstocken på flera försäkringsinrättningar utövar en hämsko på strävandena att åstadkomma förbättrade förhållanden till förekommande av olycksfall samt anordningar för erforderlig hjälp vid inträffat olycksfall.» Härtill vilja vi invända, att det tvärtom ofta är det enskilda initiativet som blir det utslagsgivande, när det gäller att utfinna medel att inskränka olycksfallens antal och upptaga kampen mot deras verkningar. För vår del hava vi haft uppmärksamheten oavlåtligt riktad på dessa frågor, särskilt i vad avser vidtagande av åtgärder för att höja arbetsdugligheten och öka förvärvsförmågan hos de skadade. I utlandet har mångenstädes vid sidan av olycksfallsförsäkringsanstalternas verksamhet bedrivits omfattande sjukvård, och hava bolagen eller föreningarna ofta egna sjukhus för efterbehandling av de skadade.

Enstaka försök i liknande riktning hava av oss företagits med förvånande goda resultat. Då vår överläkare vid invaliditetsgradens bedömande ansett, att invaliditeten på något sätt skulle kunna minskas eller rent av hävas, har föranstaltats om den skadades intagande på sjukhus. I en del fall har speciell ortopedisk behandling befunnits nödvändig, och har då den skadade på vår bekostnad beretts dylik behandling på sjukhem i Stockholm.

Då antalet dylika fall varit statt i ökning och då det dessutom för behandlingens resultat skulle vara ännu fördelaktigare, om en speciell klinik för behandling av invalider inrättades, hava vi för sådant ändamål inköpt fastighet i Stockholm, och är det vår avsikt, att kliniken till hösten skall träda i verksamhet. De försäkrade skola där *kostnadsfritt* erhålla den sakkunnigaste vård. Kliniken skall nämligen inrättas med alla de hjälpmedel den ortopediska kirurgien känner och skall omfatta ett tiotal rum med operationssal, rum för röntgenfotografering och massagebehandling m. m. Detaljerat förslag till denna klinik har utarbetats av vår överläkare, docenten H. Waldenström, och skall kliniken stå under hans omedelbara överinseende.

Beträffande våra försäkringar i Göteborg, hava vi träffat avtal med en inom den ortopediska kirurgien förfaren läkare å platsen, att han från och med den 1 april 1920 skall övertaga läkarebehandlingen av de skadade. Denna behandling skall omfatta även sjukdomstillståndet omedelbart efter olycksfallets inträffande och skall utföras å läkarens egen klinik i Göteborg.

Vi anse det vara betydelsefulla steg i kampen mot olycksfallen och dess verkningar, som genom dessa åtgärder komma att tagas. Åtminstone måste det anses praktiskt betydelsefullare än frågan om insändande av läkarbetyg vid an-
Bihug till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 2 avd. 20 häft. (Nr 32.) 5

mälan om olycksfall, som för riks försäkringsanstalten framstår såsom en av kardinalpunkterna i hela försäkringsrörelsen, ett nog så betecknande drag för den formalism, som i vissa hänseenden vidlåda statens organ vid utövande av praktisk verksamhet. Stadgandet om läkarbetygs insändande samtidigt med anmälningshandlingen till vederbörande försäkringsinrättning återfinnes i 21 § i olycksfallsförsäkringslagen. Ingen bestämmelse i lagen synes oss vara mera i behov av revision än den nyssnämnda. Det är ju uppenbart, att det borde överlåtas åt försäkringsinrättningarnas eget avgörande att bestämma, när läkarbetyg skola insändas eller icke. Finner försäkringsinrättningen, att läkarbetyg vid sjukdomstidens slut är av större gagn för ersättningsfrågans prövning än ett dylikt, utfärdat vid tiden för olycksfallets inträffande, borde det ju stå försäkringsinrättningen fritt att förordna, att det förra läkarbetyget och icke det senare skall insändas. Följden av lagbestämmelsen om läkarbetygs obligatoriska insändande har emellertid blivit, att ofta två läkarbetyg, ett anmälningssintyg och ett slutintyg, insändas för varje än så obetydlig skada, varigenom läkarbetygen komma att medföra kostnad, som icke står i rimlig proportion till storleken av den skadades sjukpenning. Vi hava emellertid helt naturligt icke uppmanat våra delägare att uraktlåta insändande av anmälningssintyget, ehuru vi understundom gjort oss till tolk för dessa intygs ringa värde i praktiskt hänseende. Av bilagda under år 1919 utsända p. m. till samtliga våra försäkrings-tagare framgår tvärtom, att vi påpekat vikten av att insända läkarbetyg vid anmälningshandlingens utfärdande.

Rörande de ömsesidiga bolagens ställning till lagförslaget om allmän sjukförsäkring och deras framtida samarbete med sjukkassorna anse vi vara för tidigt att yttra oss. Som nämnda lagförslag är under omarbetande, torde ännu intet med visshet kunna sägas om dess tillämpning i praktiken än mindre om vår förmåga att lösa de uppgifter, som stå i samband med lagförslaget.

Vi anse oss härmed hava i huvudsak bemött den kritik, som i motionerna kommit till synes rörande de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagens verksamhet. Men dessutom anse vi den av oss förebragta utredningen hava ådagalagt

att konkurrensen mellan riks försäkringsanstalten och de ömsesidiga bolagen för försäkringstagarne erbjuder större fördelar med hänsyn till försäkringsavgifternas storlek och dessas anpassning efter riskförhållandena än införande i vår lagstiftning av en monopoliserad försäkringsanstalt,

att riks försäkringsanstaltens arbetsbörda på grund av förande av s. k. arbetsgivarregister bör kunna minskas och dess kostnader nedbringas genom särskiljande från försäkringsstocken av vissa kategorier arbetare, såsom hustjänare och kontorspersonal, vilkas olycksfallsförsäkringsavgifter efter enhetliga grunder fastställas,

att anmälningsskyldighet för anslutning till riks försäkringsanstalten eller ömsesidigt bolag ålägges övriga arbetsgivare, samt

att den förefintliga kontrollen över de ömsesidiga bolagen utgör tillräckligt betryggande garanti, att de skadade verkligen erhålla den ersättning, vartill de äro berättigade.

Stockholm den 24 februari 1920.

Arbetsgivarnes ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag.

L. J. Hårleman.

Bilaga D.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom skrivelse den 10 dennes från herr ordföranden i utskottet hava vi lämnats tillfälle att avgiva yttrande i anledning av inom riksdagen av herrar Ljunggren (i första kammaren) och Eriksson i Grängesberg (i andra kammaren) väckta motioner angående sådan ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, att försäkring enligt lagen må äga rum endast i riksförsäkringsanstalten, och få vi i anledning härav vördsamt anförä följande:

Såsom huvudsakliga motiv till ändringens genomförande stödjä sig båda motionärerna nästan uteslutande på vad som anförts från riksförsäkringsanstaltens sida, i ena fallet i en av dess chef till socialförsäkringskommittén överlämnad skrivelse med förslag till vissa ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, i andra fallet i en i tidskriften »Arbetarskyddet», vilken tidskrift som bekant redigeras av en av riksförsäkringsanstaltens byråchefer, intagen artikel om olycksfallsförsäkringslagens tillämpning i praktiken. I nämnda skrivelse från riksförsäkringsanstaltens chef framhålles särskilt, att det arbete anstalten har för de enskilda bolagen är av så krävande och tidsödande beskaffenhet, att avsevärd betydelse måste fästas vid det samma. I sammanhang härmed anföras en del siffror, avsedda att visa omfånget av detta »krävande och tidsödande» arbete. Vi betvivla förvisso icke, att anstaltens arbete även för de privata bolagen tagit tid, men vi vilja erinra om att de första åren måste anses såsom övergångsår till mera ordnade och lugna förhållanden även på ifrågavarande område. Att organisationen av de privata bolagen — såväl som anstaltens egen av den nya lagen betingade omgestaltning — ävensom samarbetet mellan anstalten såsom för hela landet registerförande myndighet och bolagen icke kunnat försiggå utan svårighet torde ligga i öppen dag. Men att hänföra svårigheterna beträffande anstaltens arbete för de privata bolagen uteslutande till dessa, torde med skäl kunna angivas såsom lätt påvisbar överdrift. Vi hålla nämligen före, att anstalten själv genom i regel högst onödig formalism både för sig själv och bolagen ökat och förstorat svårigheterna.

Vi kunna icke underlåta att som bevis härpå omnämna följande.

Vid försäljning av egendom eller överlåtelse av arrende stipuleras ofta nog i överlåtelsehandlingen, att den tillträdande köparen eller arrendatorn skall övertaga alla i sammanhang med egendomen stående onera, däribland även avgifterna för olycksfallsförsäkring av egendomens arbetare. I god tro att den nye ägaren såsom försäkringstagare för egendomens personal därigenom ingår i bolaget, vari säljaren tidigare tecknat försäkring, anmäles icke förändringen till bolaget av någondera parten. Försäkringsavgiften insändes och krediteras den förutvarande ägaren. Först då dagsverks- och löneuppgift för arbetarne efter årets utgång inkommer till bolaget, kan förhållandet upptäckas. Bolaget har i ett avsevärt antal fall hos an-

stalten hemställt, att försäkringen för den nye ägaren (eller arrendatorn) måtte få äga retroaktiv giltighet från det han tillträdde gården, men har denna framställning i regel avslagits. (Någon olägenhet för anstalten att bifalla densamma torde emellertid enligt vårt förmenande icke föreligga). Följden har blivit en ofta nog mycket tidsödande korrespondens mellan bolaget och anstalten, den gamle försäkringstagaren och den nye ägaren och vice versa, premierstitution till den gamle ägaren o. s. v., ett arbete som i många fall med litet mindre formalism från anstaltens sida kunnat undvikas, anstalten själv förvisso till största gagn.

Vad vårt bolag beträffar bedja vi särskilt få framhålla, att de gångna två åren av bolagets verksamhet infallit under en tid, då vår försäkringsstock befunnit sig i rörelse, som betingats av förhållanden, som lyckligtvis icke äro normala. Fluktuationen på egendomsaffärernas område har just varit särskilt märkbar under de gångna krisåren. Jordbrukarna hava köpt och sålt sina egendomar i långt större utsträckning än förut, och hava därigenom förändringarne inom de jordbrukande arbetsgivarnes krets varit mycket större än eljest. Att antalet anmälningar om nyttillträdande och avgående försäkringstagare under hittills förflutna åren sålunda varit rätt så avsevärt, är ju givet, men ju mer vi närma oss normalare — stabilare — förhållanden på detta område, desto mindre kommer ombyte av arbetsgivare äga rum, varmed också följer mindre arbete även för riks-försäkringsanstalten.

Herr Eriksson i Grängesberg erinrar i sin motion om kungl. försäkringsrådets till bolagen utsända cirkulär av den 22 augusti 1919 angående ordnande av försäkringarne efter kalenderår. Angående vår ställning till denna för oss högst viktiga fråga taga vi oss friheten ur vår skrivelse till rådet härom anföra följande. »Till en början må erinras om den särställning Svenska lantbrukarnes olycksfalls-försäkringsbolag måste anses intaga i föreliggande fråga i jämförelse med övriga olycksfallsförsäkringsbolag. Vårt bolag är bildat för att lämna landets *jordbrukare* tillfälle att genom en dylik sammanslutning själva kunna ordna sina försäkringar enligt nya olycksfallsförsäkringslagen. I regel tillträder jordbrukaren — vare sig det sker genom köp eller arrende — den fastighet han skall bruka, under löpande kalenderår. Tillträdesdagen är till och med för honom i regel bestämd enligt lag. Hans inträde såsom arbetsgivare sker alltså under löpande kalenderår, och är han uppenbarligen i följd härav ofta nog nödsakad att ordna försäkringen för sina arbetare under löpande kalenderår.

Den förnämsta orsaken till att arbetsgivaren tillåtes taga försäkring enligt nya olycksfallsförsäkringslagen i ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag har ju — såsom ofta uttalats och som genom lagens antagande av riksdagen uttryckligen från dess sida bekräftats — varit, att det måste anses ganska naturligt att låta arbetsgivarne, som ju hava att bära försäkringens hela börda och vilka i allmänhet hava intresse av att tillgodose sina arbetares bästa, själva, där de så önska, ordna och handhåva försäkringen av dessa arbetare. Skulle nu en jordbrukare, som tillträtt en egendom exempelvis å laga fardag den 14 mars, icke äga rätt att från och med denna dag, om han så funne för sig fördelaktigast, taga försäkring för sina arbetare i ett ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, bleve givetvis ovannämnda honom tillförsäkrade rätt att själv ordna sin försäkring rätt så illusorisk. Han vore sålunda nödgad att — i ovannämnda fall — hava sina arbetare försäkrade i riks-försäkringsanstalten från och med den 14 mars till årets slut för att därefter — om han så

ville — övergå till enskilt bolag. Har han emellertid en gång börjat betala premie till en försäkringsinrättning, torde han icke komma att så snart ombyta sådan. Att ordnandet av åtminstone jordbrukarnes försäkring efter kalenderår skulle vara till största fördel för arbetet inom riks-försäkringsanstalten, torde vara otvivelaktigt, men lika visst är, att det skulle vara till största nackdel för vårt bolag och framförallt för landets jordbrukande arbetsgivare.

Då riks-försäkringsanstalten i sin skrivelse av den 1 juli 1919 till kungl. försäkringsrådet framhåller, att anstalten finner att någon särskild fördel för arbetsgivare icke syntes förenad med rätten att under löpande kalenderår teckna försäkring i ömsesidigt bolag, synes anstalten helt hava förbisett här berörda omständigheter.»

Under hänvisning till vad vi här ovan framhållit kunna vi icke finna, att riks-försäkringsanstaltens nu berörda, av motionärerna för de privata bolagens upphörande åberopade motiv — det krävande och tidsödande arbetet för de privata bolagen — kan anses tillräckligt starkt för en så radikal åtgärd.

Herr Eriksson i Grängesberg synes vidare vilja göra gällande — med vad rätt lämna vi därhän — att bolagen icke skulle lämna arbetarne den rätt, som verkligen tillkommer dem. Sålunda antyder han, att bolagen skulle lämna arbetarne för ringa sjukpenning, bestämma för låg invaliditetsgrad och vidtaga största möjliga inknappning av läkarvård och läkemedel. Att sådant medvetet äger rum för att tillgodose ett bolags intressen torde kunna med största sannolikhet bestridas. Enligt hans uppfattning torde vidare arbetsgivarens ekonomiska intresse (och icke sociala synpunkter) i allt för hög grad göra sig gällande vid bolagens verksamhet. Vad lantbrukarnes olycksfallsförsäkringsbolag beträffar har det i regel visat sig, att den skadade arbetaren under sin sjukdom av arbetsgivaren utfår såväl sin kontanta lön som jämväl samtliga naturaförmåner, allt till värde, som betydligt överstiger den sjukpenning, den skadade enligt lagen är berättigad erhålla. Under sådana förhållanden torde arbetsgivaren själv vara berättigad behålla den sjukpenningersättning, som utbetalas från bolaget. Att arbetsgivaren vid dessa förhållanden är högeligen intresserad av att dessa bestämmas till högsta möjliga belopp, är otvivelaktigt. Då sjukpenningen efter karenstidens slut utgår efter årsinkomstens storlek, efter vilken jämväl eventuell livränta skall bestämmas, blir givetvis även årsinkomsten bestämd till största möjliga belopp och ej — såsom motionären tyckes förmena — genom arbetsgivarens tillskyndelse reducerad.

Jämväl herr Ljunggren synes vilja påstå, att bolagen medvetet skulle söka nedpressa ersättningarnes storlek. Han anför på tal härom bland annat, att de synpunkter, som framhållits mot påståendet att det ligger i bolagens stora intresse att vid avgörandet om ersättningarnes storlek bestämma dessa så snävt som möjligt, icke böra »tillmätas något realvärde med hänsyn till — för att taga blott ett enda exempel — att i ett av försäkringsrådet avgjort besvärsmål, i vilket ett ömsesidigt bolag tillerkänt en skadad arbetare en livränta efter en invaliditetsgrad av allenast 33 $\frac{1}{3}$ procent. Rådet ansåg invaliditetsgraden vara 66 $\frac{2}{3}$ procent». Då med detta exempel tydligen åsyftas ett fall, som förekommit till behandling hos oss, och då detta fall synnerligen flitigt, såväl muntligen som skriftligen, använts i agitationen för de privata olycksfallsförsäkringsbolagens avskaffande, må det tillåtas oss att något närmare beröra detta fall.

Vi vilja emellertid dessförinnan framhålla, att vi vid bedömande av invaliditetsgrader haft till vårt förfogande den mest eminenta sakkunskap på detta område, en synnerligen framstående läkare, som under de gångna åren ägnat avsevärd tid åt dylika frågor.

Vid behandlingen av ifrågavarande fall förelåg ett av läkare å Sabbatsbergs sjukhus utfärdat invaliditetsintyg rörande den skadade, och bestämdes efter noggrann prövning i enlighet med innehållet i detta intyg nedsättningen av den skadades arbetsförmåga till $33\frac{1}{3}$ procent. Att märka är därjämte, att livräntan endast bestämdes att utgå *tillsvidare* under åtta månader framåt, varefter bolaget skulle till prövning upptaga frågan om definitiv sådan åt den skadade. Sedan ärendet genom besvär kommit under försäkringsrådets prövning, föranstaltade rådet, att den skadade blev undersökt av f. d. professorn John Berg, som över undersökningen till rådet avgav yttrande. I anledning av vad vid denna professor Bergs undersökning framkommit fann rådet skäligt bestämma arbetsförmågans nedsättning till $66\frac{2}{3}$ procent. Tydligtvis förelåg vid ärendets prövning i bolaget ett ej fullt uttömmande läkarutlåtande, men å andra sidan hade man i bolaget ej ringaste anledning misstänka att så var fallet, alldenstund det utlåtande, som insänts, gav alla tecken till, att den undersökning av den skadade, som ägt rum före dettas utfärdande, varit särdeles noggrann, varför en förnyad undersökning ej syntes påkallad. För övrigt var ju — såsom ovan nämnts — beslutet endast provisoriskt, så att, om ett misstag blivit begånget, detta otvivelaktigt vid den förnyade prövningen hos bolaget kommit att rättas. Påståendet att detta varit ett försök från bolagets sida att pressa ned livränteersättningens storlek måste vi tillbakavisa såsom i allra högsta grad oriktigt, samtidigt som vi vilja framhålla, att ett dylikt påstående väl kan anses falla på sin egen orimlighet.

Vi hava här ovan endast i korthet velat framhålla några synpunkter, som särskilt hänföra sig till lantbrukarnes olycksfallsförsäkringsbolag. Vi hålla före, att en opartisk undersökning av de privata bolagens verksamhet skulle komma till det resultatet, att försäkringen i dessa bolag ur de försäkrades synpunkt är fullt ut lika betryggande som försäkring i riksförsäkringsanstalten. Gent emot herrar motionärer vilja vi framhålla, att erfarenheten torde hava visat, att de farhågor, som förut hysts beträffande arbetsgivarebolagen, visat sig synnerligen ogrundade, ävensom att ingalunda visats, att de enskilda försäkringsbolagen hava sökt att i görligaste mån nedpressa ersättningarna.

Stockholm den 26 februari 1920.

För svenska lantbrukarnes olycksfallsförsäkringsbolag, ömnesidigt.

Adam Hårleman.

Bilaga E.

Till ordföranden i riksdagens andra lagutskott, Stockholm.

Under uttalande av vårt värdsamma tack för det tillfälle lämnats oss att framföra våra synpunkter i fråga om den sociala olycksfallsförsäkringens organisation få vi härmed anföra följande.

Vi hålla alltså för att de ömsesidiga arbetsgivarebolagen äro synnerligen lämpliga organ för handhavande av den lagstadgade olycksfallsförsäkringen. Denna vår uppfattning motivera vi på huvudsakligen följande grunder.

Det synes oss mycket rimligt, att arbetsgivarna, som äro belastade med omkostnaderna för försäkringen, i gengäld tillerkännas förmånen att — under full hänsyn givetvis till grundtanken i försäkringen eller tillgodoseende av de genom olycksfall skadades bästa — hava någon frihet, då det gäller ordnandet av dessa försäkringar.

Landets arbetsgivare hava nu genom ganska livlig anslutning till de nybildade ömsesidiga bolagen visat, att de sympatisera med den tanken, som ligger till grund för bolagens tillkomst: att skapa försäkringsinrättningar, som på ett korrekt sätt handhava sin stora uppgift, som fungera smidigt, för vilka delägarna känna en viss samhörighetskänsla och i vars ledning de kunna vara representerade för tillvaratagande av sin personals och sina egna intressen.

I motsats till vad från riksförsäkringsanstaltens sida göres gällande kunna vi icke annat än finna, att de för närvarande existerande arbetsgivarebolagen äro goda uttryck för yrkessammanslutningstanken bland arbetsgivarna. Av de 13 bolagen äro ju icke mindre än 10 rena yrkessammanslutningar; arbetsgivarnas ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag är i huvudsak en sammanslutning av svenska arbetsgivareföreningens medlemmar, det vill säga närmast storindustrin, varjämte Land och Sjö strävar efter att bli en förening av skilda yrkesgrupper, vilka bilda ett gemensamt bolag i stället för att var för sig ordna mindre försäkringsinrättningar. I anslutning härtill äro bolagets försäkringstagare fördelade på olika avdelningar allt efter arbetsgivarnas olika yrken. Bland avdelningarna märkas t. ex. redare, skrädderiidkare, bageriidkare, hotellägare, jordbrukare, biografägare o. s. v. De olika avdelningarna hava representanter i bolagets styrelse.

Bolagets hittillsvarande verksamhet har lämnat en mycket gynnsam erfarenhet i fråga om denna organisationsform. Yrkesgruppernas styrelserepresentanter hava med stort intresse tagit del i bolagets angelägenheter.

En svaghet, som man måhända kan anse förefinnas hos en del av de ömsesidiga bolagen, eller deras ringa storlek, har, synes oss, genom Land och Sjöns organisation på ett lyckligt sätt övervunnits.

Vi vilja vidare göra gällande, att arbetsgivarebolagen under de gångna två åren i stort sett på ett fullt tillfredsställande sätt fyllt sin viktiga uppgift. Bolagen hava ju vunnit ökad anslutning bland landets arbetsgivare och sålunda synbarligen icke förverkat deras förtroende. Vad vårt bolag (det enda varom vi kunnat uttala oss) angår, hava vi från både arbetsgivare, arbetare och läkare mottagit flera bevis på erkänsla för vår strävan att på bästa sätt fylla vår betydelsefulla uppgift.

Den synnerligen viktiga frågan om vidtagande av åtgärder till förebyggande av olycksfall och förminskande av deras menliga följder för de skadade kan, synes oss, lika väl företrädas av arbetsgivarebolagen som av statsanstalten. En fördel härvid är helt visst dock, om bolagen icke äro för små.

Det synes oss också otvivelaktigt, att en bestämd fördel med arbetsgivarebolagen ligger däri, att arbetsgivarnas intresse för vidtagande av skydds- och andra anordningar till minskande av olycksfallens antal och omfattning skall framträda livligare, då de äro sammanslutna till en institution, som å deras egna vägnar handhaver den även för deras verksamhet betydelsefulla olycksfallsförsäkringen, än om deras försäkring ombesörjes av statsinstitutionen, som givetvis för dem får en mera opersonlig karaktär.

I sin skrivelse till socialförsäkringskommittén (omnämnd i hr Ljunggrens motion) gör riks-försäkringsanstaltens chef den frågan, om arbetsgivarebolagen nu också åstadkommit något i de i viss mån ideella riktningar, som ovan antytts.

Man torde häremot vara berättigad till den reflexionen, att riks-försäkringsanstaltens egen 20-åriga tillvaro visar, att man knappast kan begära att nya företag omedelbart skola kunna vara i stånd att realisera de planer och förhoppningar, de i detta avseende till äventyrs kunna hysa. Det må dock tillåtas oss att hänvisa till vad det största av arbetsgivarebolagen, som även i viss mån torde vara i tillfälle att räkna med fördelar i sitt arbete, som endast en längre tids verksamhet kan medföra, genom planerande av egen klinik i detta hänseende syftar till.

För egen del tillstå vi gärna, att förhållandena nödgat oss att börja på blygsammaste sätt i de avseenden, som äro i fråga. Vi vilja emellertid framhålla, att vi från första stund varit medvetna om vårt ansvar i förevarande hänseende och med glädje gjort vad vi förmått för att genom bekostande av lämplig specialbehandling, genom bidrag till förändrad yrkesutbildning efter ett svårare olycksfall och på annat sätt förminska olycksfallens menliga följder för de skadade.

Vi äro också livligt övertygade om, att arbetsgivarebolagen gärna skulle taga sin andel av och bidraga till åstadkommande, gemensamt med statsanstalten, av institutioner, avsedda att arbeta för ovannämnda ideella syften — om riks-försäkringsanstalten kunde förutsättas hysa intresse för gott samarbete på detta område. Säkert torde i varje fall vara, att arbetsgivarebolagens tillvaro ingalunda kunna sägas lägga hinder i vägen för ett gynnsamt ordnande av berörda betydelsefulla angelägenhet.

Vidare hålla vi före, att det icke är till olägenhet för denna försäkringsgren, lika litet som för övriga, att en sund och god konkurrens emellan försäkringsinrättningarna får göra sig gällande. De medel, som arbetsgivarebolagen härvid hava till vinnande av arbetsgivares och arbetares förtroende, äro framför allt en snabb och korrekt reglering av olycksfallen samt ett snabbt ordnande utan onödiga dröjsmål och formaliteter av övriga mellanhavanden med arbetsgivare och arbetare.

Vår hittillsvarande erfarenhet har visat vilket stort värde arbetsgivarna sätta härpå, ävensom att de privata försäkringsinrättningarna synas hava större möjligheter att på ett tillfredsställande sätt ordna denna del av arbetet än riks-försäkringsanstalten. Vi hava icke ett utan många exempel på att arbetsgivare av denna anledning lämnat riks-försäkringsanstalten och överflyttat sin försäkring till vårt bolag. Detta har t. o. m. ej sällan skett, trots att de av oss erbjudna försäkringsavgifterna i vissa fall varit högre, än vad riks-försäkringsanstalten kunnat erbjuda.

Beträffande försäkringsavgifterna vilja vi för övrigt framhålla, att det synes oss, som borde det även för icke fackmannen vara självklart, att en försäkringsinrättning icke kan vinna framgång i sitt arbete, om den söker denna i nedpressning av ersättningarna till de skadade för att såmedels bli i tillfälle att notera lägre försäkringsavgifter,

Såsom var att vänta, jävar erfarenheten bestämt det påståendet, att inom sociala olycksfallförsäkringens område arbetsgivarnas intressen skulle stå i någon motsättning till arbetarnas. Vid behandlingen av våra omkring 7,000 olycksfall har det icke i något enda fall förekommit, att arbetsgivaren nonchalerat, för att icke tala om motarbetet, arbetarens intressen. Tvärtom, arbetsgivaren företräder alltid med stor energi den skadades och hans anhörigas sak och gör sig mången gång mycken möda att framställa denna på fördelaktigaste sätt.

Vad ovan sagts, hindrar givetvis ej att försäkringsavgifternas storlek måste i och för sig tillmätas en stor betydelse såväl för individen som för landet. Vi tro också, att arbetsgivarebolagen även i detta hänseende skola kunna med framgång tävla med statsanstalten, ja notera lägre premier än denna, om de blott givas tillfälle att i lugn få utvecklas.

Det är även vår åsikt, att ur nationalekonomisk synpunkt anordningen med arbetsgivarebolagen icke är ofördelaktig. Tvärtom torde ur denna synpunkt den gynnsammaste organisationen vara, om hela försäkringen överlämnades till arbetsgivarebolagen. Dessa torde hava större möjligheter än en statsanstalt att handhava försäkringen på ett ekonomiskt fördelaktigare sätt. Vi våga också uttala förvissningen, att statsverkets omkostnader för riksförsäkringsanstaltens verksamhet skola komma att visa en stadig stegring, därest arbetsgivarebolagen indragas.

Det må härefter tillåtas oss att något dröja vid de skäl för arbetsgivarebolagens avskaffande, som framföras av motionärerna. De torde kunna sammanfattas i följande tre huvudpunkter, vilka vi tillåta oss efterhand bemöta.

1) Organisationen med de ömsesidiga arbetsgivarebolagen vid sidan av riksförsäkringsanstalten vållar anstalten ett betydande extra arbete och kostnad, medan arbetsgivarebolagens indragande skulle för riksförsäkringsanstalten medföra avsevärda fördelar i motsatt riktning.

Gentemot detta påstående vilja vi framhålla följande. Det ligger i öppen dag, att riksförsäkringsanstalten hittills förorsakats mycket arbete genom arbetsgivarebolagens förefintlighet. Man får dock härvid icke förgäta, att betydande svårigheter måste bli förbundna med första ordnandet av en så väldig organisation som den här ifrågavarande. Det vore, synes oss, fullkomligt orimlig begärt, att igångsättandet av denna stora apparat skulle hava förlöpt utan avsevärda slitningar och svårigheter.

Svårigheterna komma emellertid utan minsta tvivel att år från år minskas. Om några år, då såväl försäkringsinrättningarna som arbetsgivarna bli mera förtrogna med lagens bestämmelser och tillämpning, är det med säkerhet att vänta, att samarbetet mellan riksförsäkringsanstalten och arbetsgivarebolagen skall försiggå med en bråkdel av det arbete som hittills kräfts. I detta avseende är det därför också enligt vår uppfattning fullkomligt vilseledande och oriktigt att grunda ett för hela organisationen avgörande omdöme på första årens erfarenhet. Riksförsäkringsanstalten torde själv hava en livlig erfarenhet av de ofantliga svårig-

heter, som mött anstalten vid ordnandet av dess egna försäkringar. Det är givet att även arbetsgivarebolagen haft kännning av motsvarande svårigheter.

Det bör i detta sammanhang ej glömmas, att arbetsgivarebolagen vid nyåret 1918, då de började sin verksamhet, voro i fullständig saknad av varje direktiv från riksförsäkringsanstalten angående grunderna för de uppgifter, som skulle lämnas anstalten. Hade sådana i god tid under hösten 1917 lämnats bolagen, (vilket helt visst väl kunnat ske) är det otvivelaktigt, att mycket arbete besparats både anstalten och bolagen. Vid sagda nyår torde från arbetsgivarebolagen hava anmälts c:a 28,000 arbetsgivare. Dessa hade begärt sin anslutning till bolagen genom ansökningar, som inströmmade under en relativt kort tidsrymd mot slutet av året före lagens ikraftträdande. I saknad av upplysningar från riksförsäkringsanstalten om vilka uppgifter, som särskilt vore av vikt för anstaltens registrering m. m., fanns det ingen möjlighet att undvika, att de till anstalten insända anmälningarna i stor utsträckning blevo ur dess synpunkt otillfredsställande.

I detta sammanhang tillåta vi oss fästa uppmärksamheten på, att grundorsaken till riksförsäkringsanstaltens stora svårigheter, såväl i och för sig som beträffande de av de ömsesidiga bolagen vållade, otvivelaktigt är att söka i lagens föreskrift om den automatiska försäkringen i anstalten. Vilade lagen i detta avseende i stället på arbetsgivarnas anmälningsskyldighet, skulle ett ofantligt och kostsamt arbete hels visst hava besparats riksförsäkringsanstalten, utan att effektiviteten i fråga om lagens goda verkningar för landets arbetare skulle hava minskats.

Ätminstone för den utomstående synes det i hög grad tvivelaktigt, att den automatiska försäkringen skulle vara lycklig. Systemet torde i fråga om registrering och premiedebitering bliva särdeles stelt, ovigt och kostsamt. Det synes hava så fullständig saknad av smidighet och anpassningsförmåga, att det totalt behärskar tillämpningen. T. o. m. riksförsäkringsanstaltens till de ömsesidiga bolagen delgivna principer i fråga om den betydelsefulla tolkningen av lagens § 4, att en arbetsgivare skall hava samtliga sina olika företags personal försäkrad i en och samma försäkringsinrättning, synes icke kunna i praktiken upprätthållas, enär de geografiska förhållandena (hänsynen till företagens belägenhet i kommuner) bli utslagsgivande i detta avseende i stället för de enda riktiga eller de personliga förhållandena, d. v. s. arbetsgivaren. Vidare fordras i fråga om de från de ömsesidiga bolagen lämnade uppgifterna så noggranna och detaljerade uppgifter angående arbetsgivarna och deras företag samt en sådan påpasslighet i fråga om flyttningar, startande av nya företag, ett företags ombildning till aktiebolag, försäljning av jordbruksfastighet o. s. v., att det torde ligga utom möjligheternas gräns för de ömsesidiga bolagen att hålla Riksförsäkringsanstalten fullt à jour i fråga om sina delägare.

Genom den slaviskt stränga tillämpningen av lagen, som riksförsäkringsanstalten företräder (även den sannolikt en nödvändig följd av systemets stelhet), kan det nog icke undvikas att anstaltens försäkringsstock alltjämt »befinner sig i ständig rörelse», för att citera ett uttryck i annat sammanhang av anstalten till försäkringsrådet.

Att döma av de ganska talrika fall, som alltjämt komma till vår kännedom om utebliven premiedebitering från riksförsäkringsanstaltens sida även för sådana arbetsgivare, som aldrig varit delägare i ömsesidigt bolag, vill det slutligen synas, som om de uppgifter, som från uppborgsmyndigheterna lämnas riksförsäkringsanstalten, vore mindre tillförlitliga, även här alltså en svaghet i systemet.

Det må även tillåtas oss att i samband med föreliggande fråga framhålla, att vårt bolag, trots de bestämda olägenheter för vår verksamhet, som därmed äro förenade, icke ställt sig avvisande mot försäkringsrådets cirkulär angående avslutande av försäkringar under löpande kalenderår, utan tvärtom efterkommit rådets uttalade önskan i detta avseende. Att anmälningarnas antal dock ej omedelbart nedgick (såsom av hr Ericssons motion framgår) beror sannolikt huvudsakligen på, att det måste taga viss tid, innan en sådan ny bestämmelse hinner tränga igenom.

Huruvida med arbetsgivarebolagens bortfallande riks-försäkringsanstaltens förvaltningskostnader skulle kunna minskas, kunna vi givetvis icke yttra oss om. Med tanke på den betydande tillökningen i arbetet å anstaltens skadeavdelning, som måste bli en följd av, att anstaltens skadeantal ökas med cirka 100 procent, tillåta vi oss starkt betvivla möjligheten härav. Det är exempelvis att märka, att arbetsgivarebolagen ej endast anmäla även sina olycksfall till riks-försäkringsanstalten, de överlämna också till anstalten vissa för olycksfallsstatistiken erforderliga tabellariska uppgifter om sina olycksfallsersättningar i sådant skick, att de omedelbart torde kunna av riks-försäkringsanstalten bearbetas.

Det är för övrigt ej endast i fråga om skaderegleringarna (såsom man av motionerna kunde föränledas att tro), som riks-försäkringsanstaltens arbetsbörda skulle växa med arbetsgivarebolagens indragning. Härmed skulle ju anstalten även tillföras ett högst betydande arbete med premiedebitering och försäkringarnas reglering och andra i samband därmed stående göromål.

På grund av ovanstående är man säkerligen berättigad till påståendet, att med arbetsgivarebolagens försvinnande det minskade arbetet inom riks-försäkringsanstaltens registreringsavdelning skulle mångdubbelt uppvägas av ökat arbete å skade-, premiedebiterings- och statistiska detaljerna.

2) Arbetsgivarebolagen pressa ned ersättningarna till de skadade för att därigenom uppnå bättre ekonomiskt resultat.

Detta påstående innebär givetvis en synnerlig allvarlig anmärkning emot bolagen. Vore den med sanningen överensstämmande, skulle bolagen härigenom gjort sig skäligen ovärdiga och olämpliga att vara bärare av den sociala försäkringen. För egen del vilja vi emellertid bestämt tillbakavisa denna vanhedrande beskyllning. Denna synes oss så mycket mera motbjudande, som den under de två åren för bolagens existens oavbrutet framförts och under förhållanden, som ganska tydligt giva vid handen, att densamma ytterst härflyter från riks-försäkringsanstalten.

Att misstag i fråga om skälighetsprövning vid fastställande av minderårigas arbetsförtjänst och vid bestämmande av livränta till invalider begåtts av både oss och de övriga arbetsgivarebolagen, är utan tvivel riktigt. Men vi finna detta synnerligen lättförklarligt med tanke på den ovana vid handläggning av hithörande ärenden, som under första tiden måste förefinnas hos arbetsgivarebolagen, på saknaden av närmare bestämmelser i denna viktiga fråga, på bristfälligheten mången gång i de insända läkarintygen, och med hänsyn till att här givetvis i viss mån alltid måste inverka de bedömandes subjektiva uppfattning. Det har ju även i ej så få fall förekommit, att riks-försäkringsanstaltens egna beslut i frågor av detta slag ändrats av försäkringsrådet.

Gentemot hr Ericsson vilja vi i detta sammanhang såsom vår åsikt framhålla, att det icke synes oss komma att medföra några svårigheter för försäkringsrådet att följa bolagens arbete i fråga om fastställande av invaliditetslivräntor, vilket ju

är den både för de skadade och för försäkringsinrättningarnas ekonomi utan jämförelse viktigaste delen av skaderegleringarna. Grunderna för sjukersättningarnas utgående äro ju så klara, att i detta fall några väsentliga skiljaktigheter knappast torde vara att räkna med.

3) Då den obligatoriska sjukförsäkringen nu inom en snar framtid kommer att införas i vårt land, kunna de ömsesidiga arbetsgivarebolagen knappast bibehållas vid sidan av riksförsäkringsanstalten.

Denna uppfattning, som framföres i hr Ljunggrens motion, är givetvis svårare att med bestämdhet uttala sig om, då man här rör sig på ett helt oprövat område. Uppfattningen är ju också närmast att anse som en förmodan. Det är dock att märka, att socialförsäkringskommittén själv icke ansett erforderligt att påyrka arbetsgivarebolagens indragning. Kommittén har dock inom sig förfogat över de förnämsta krafter på socialförsäkringens område, ävensom grundliga kännare av de nu befintliga frivilliga sjukförsäkringarna. Vidare måste man givetvis ställa sig något tveksam till detta motionärernas yrkande, då detsamma i huvudsak endast grundar sig på uttalande av arbetsgivarebolagens särskilda motståndare riksförsäkringsanstalten.

Emellertid har även sjukkassekongressen i Gävle ävensom försäkringsinspektionen förordat de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagens avskaffande (åtminstone i deras nuvarande gestalt), då sjukförsäkringen träder i kraft. Och dessa institutionens omdömen torde givetvis böra tillmätas större vikt.

De skäl, som i detta sammanhang särskilt framföras för arbetsgivarebolagens avskaffande, äro dels att de blivande allmänna sjukförsäkringens arbete skulle väsentligen förenklas, om olycksfallsförsäkringen handhades av endast en försäkringsinrättning, dels att riksförsäkringsanstalten i motsatt fall måste bibehålla sin nuvarande organisation med avlönade mantals- och ortsombud och över huvud icke skulle kunna vidtaga de förändringar särskilt i sitt registreringsarbete, som eljest skulle kunna göras, och varmed avsevärda förenklningar och besparingar i den stora och dyrbara förvaltningsapparaten skulle följa. Indragas däremot de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen, skulle för riksförsäkringsanstaltens räkning sjukförsäkringarna kunna övertaga flera av ombudens åligganden i fråga om skadefallen, beträffande arbetsgivareuppgifter m. m.

För att få en uppfattning om i vad mån dessa synpunkter böra tillmätas avgörande betydelse i fråga om arbetsgivarebolagens tillvaro, torde det vara nödvändigt att med ett par ord erinra om, vari de allmänna sjukförsäkringens samarbete med olycksfallsförsäkringsorgan skulle bestå.

Enligt lagförslaget, § 57, skulle sjukförsäkringarna först och främst även vid sjukdom på grund av olycksfall i arbete ombesörja den skadades vård och till honom utgiva ersättning enligt olycksfallsförsäkringsgrunder. Vederbörande olycksfallsförsäkringsorgan skulle underrättas och äga behörighet att, om den så funne lämpligt, lämna vissa direktiv för vården och helt omhändertaga densamma, då den funne för gott. Enligt riksförsäkringsanstaltens uppfattning skulle ovannämnda förhållanden medföra allvarliga svårigheter, så länge arbetsgivarebolagen funnes till. För vår del kunna vi icke finna annat än, att svårigheterna betydligt överdrivits och med god vilja från de intresserade parterna synnerligen väl skulle kunna fördragas.

Enligt lagförslaget skall arbetsgivaren underrätta sjukförsäkringen, då olycksfall inträffar. I överbärande flertalet fall är arbetsgivaren då ock i stånd att samtidigt

lämna meddelande om, i vilken försäkringsinrättning den skadade är försäkrad samt om försäkringsvillkoren i övrigt, därest de avvika från normaltypen, exempelvis om arbetsgivaren själv svarar för läkarvård eller dylikt. Särskilda åtgärder kunna säkerligen utan svårighet vidtagas för underlättande för både arbetsgivarna och sjukförsäkrade av denna uppgiftsskyldighet. Förefinnas oklarheter i fråga om försäkringsinrättning, kunna de givetvis relativt snart uppklaras; den skadade blir ju i varje fall icke lidande härpå, då sjukförsäkrade under alla förhållanden ombesörjer hans vård och utbetalar sjukersättning. Man bör ju kunna utgå ifrån, att regeln blir, att inga oklarheter angående försäkringsinrättning föreligga. Undantagen från denna regel torde icke bli talrika.

Vidare är ju att märka, att det knappast torde bli skiljaktiga meningar och principer hos de olika försäkringsinrättningarna angående den första vården i allmänhet, som komma att vålla sjukförsäkrade svårigheter; det torde väl snarare vara de enskilda fallen, som i och för sig kunna kräva sin särskilda behandling, alldeles oavsett om det är en eller flera försäkringsinrättningar, som kunna beröras av desamma.

En bestämd fördel ur synpunkten av enkelt och gott samarbete mellan sjukförsäkrade och de 14 försäkringsinrättningarna skulle utan tvivel vinnas genom att följa riksförsäkringsanstaltens förslag att arbets- eller vistelseorten och icke, såsom kommittén föreslår, mantalskrivningsorten skulle vara avgörande för den försäkrades tillhörighet till visst sjukförsäkringsområde.

Slutligen får man väl anse det föga sannolikt, att den enskilda sjukförsäkrade kommer att få med samtliga existerande olycksfallsförsäkringsinrättningar att göra. Det förefaller onekligen omständligt, att »varje sjukförsäkrade skulle få att skriftväxla med 14 olika försäkringsinrättningar.» I allmänhet komma måhända blott 2 å 3 försäkringsinrättningar att vara representerade inom en sjukförsäkrades område. Härtill torde komma, att denna skriftväxling i huvudsak torde bli av så stereotyp natur med ifyllande av tryckta blanketter o. s. v., att den knappast torde bli alltför krävande. För övrigt hålla vi det, med stöd av erfarenheterna från vårt hittillsvarande samarbete med arbetsgivare, läkare och sjukvårdsinrättningar o. s. v., ingalunda för otroligt, att sjukförsäkrade efter någon tids verksamhet skola finna samarbetet med de privata försäkringsbolagen så angenämt, att de måhända icke skulle bli allt för ivriga förkämpar för deras avskaffande.

Vår uppfattning är alltså, att det givetvis skulle vara enklast för sjukförsäkrade att endast hava med en enda försäkringsinrättning att göra, eller ännu enklare med ingen alls, men att å andra sidan det nödvändiga samarbetet utan tvivel bör kunna ordnas så, att det ökade besväret för sjukförsäkrade att hava med även arbetsgivarebolagen att göra, blir ytterst ringa. Givet är att bolagen å sin sida kunna förväntas komma att göra vad på dem ankommer för underlättande av ett gott samarbete.

Vad vidare angår den stora och utan tvivel mycket betydelsefullare frågan, i vad mån riksförsäkringsanstaltens tunga förvaltningsapparat skulle kunna förenklas därigenom att sjukförsäkrade övertog en del av den verksamhet, som nu åligger anstaltens Orts- och mantalsombud, kunna vi i detta sammanhang inskränka oss till att, under hänvisning till vårt föregående yttrande angående den nuvarande organisationens svårigheter, framhålla, att vi väl förstå och livligt uppskatta riksförsäkringsanstaltens strävan efter förenkling i detta hänseende.

Vi finna å ena sidan riks försäkringsanstaltens förslag till ordnandet av samarbetet mellan anstalten och sjukkassorna synnerligen förtjänstfullt; å andra sidan kunna vi dock icke se, att av de sålunda föreslagna förändringarna med nödvändighet måste följa indragning av arbetsgivarebolagen. Tvärtom hålla vi före, att med den föreslagna organisationsförändringen samarbetet mellan riks försäkringsanstalten och arbetsgivarebolagen borde kunna gestalta sig fördelaktigare, än vad hittills varit fallet.

I vad mån riks försäkringsanstaltens uttalade åsikt om nödvändigheten att alltfört bibehålla sina ortsombud, även efter sjukkassornas införande, kan motsvara de faktiska förhållandena, är givetvis svårt för utomstående att uttala sig om. Ett faktum är ju dock, att sjukkassorna skulle övertaga en högst väsentlig del av det arbete, som nu påvilar ortsombuden, och det förefaller oss mycket tvivelaktigt, att ombuden därefter verkligen skulle erfordras. Att riks försäkringsanstalten enbart för ackvisitionsarbete, d. v. s. i huvudsak för vinnandet av försäkringar från arbetsgivarebolagen, skulle behöva bibehålla 1,100 ombud över hela riket, det torde man väl ändock knappast kunna med framgång göra gällande.

Stockholm den 25 februari 1920.

Ömsesidiga olycksfallförsäkringsaktiebolaget Land och Sjö

Torsten Söderquist.

E. Isor.

Bilaga F.

Till riksdagens andra lagutskott.

Enligt 4 § i lagen om olycksfall i arbete av den 17 juni 1916 har arbetsgivare rätt att låta försäkra sina arbetare mot olycksfall antingen i riks försäkringsanstalten eller i ömsesidigt bolag, vars delägare äro arbetsgivare.

Vid sidan av riks försäkringsanstalten, som övertagit huvudmassan av de sociala olycksfallsförsäkringarna, arbeta nu i Sverige icke mindre än 13 olika ömsesidiga arbetsgivarebolag med i regel mycket gott resultat och, såsom erfarenheten hittills visat, i varje fall fyllande sitt ändamål på ett fullt tillfredsställande sätt.

Genom skrivelse av den 31 december 1919 till socialförsäkringskommissionen och till Kungl. Maj:t har emellertid chefen för riks försäkringsanstalten anförut skäl, som enligt hans mening tala för en ändrad lagstiftning, varigenom den obligatoriska olycksfallsförsäkringen skulle monopoliseras för riks försäkringsanstalten.

Motitioner i samma syfte förelågo redan vid fjolårets riksdag. De föllo emellertid huvudsakligen på grund av försäkringsrådets avstyrkande och dess framhållande av att förevarande fråga borde göras till föremål för en allsidig utredning.

Till innevarande års riksdag hava motionärerna i fråga, herrar August Ljunggren i första kammaren och Bernhard Eriksson i andra kammaren, återkommit med anspråk på riksdagens bifall till den ifrågasatta nya monopolbildningen. Dessa herrars synpunkter i saken äro nära sammanfallande med chefens för riks försäkringsanstalten, och herr Ljunggren åberopar till och med i sin motion förenämnda

skrivelse från riks försäkringsanstaltens chef till socialförsäkringskommissionen. Därjämte åberopas uttalande i dagspressen om riks försäkringsanstaltens organisation samt främmande länders lagstiftning.

Huvudmotivet för yrkandet åtminstone i den ena motionen synes vara, att arbetsgivarebolagen ej skulle tillgodose de försäkrade på tillfredsställande sätt. Detta påstående grundas dels på bolagens förmenta strävan att genom indragningar i ersättningarna minska sina utgifter, dels på uppgifter om inträffade fall, då bolagens beslut överklagats och till följd därav ändrats, dels på vissa bolags uttalanden av innehåll att riks försäkringsanstalten skulle representera »statssocialistiska principen förverkligad».

Motionärens försök att påbörja bolagen någon strävan att undandraga sig åtagen ersättningsskyldighet torde få anses såsom ett illa grundat försök att ned-sätta och misstänkliggöra bolagens verksamhet, så mycket mer som ju i verkligheten bolagen måste vid sina beslut angående ersättning för inträffade olycksfall följa de utlåtanden, som i saken göras av såväl vederbörande läkare som ock av respektive överläkare och aktuarie. Erfarenheten bekräftar till fullo, att läkaren vid utfärdande av intyg rörande olycksfall mycket väl tillgodoser den skadades intressen. Motionärens påstående i denna del innebär således ett enligt vår mening lika grundlöst som beklagligt underkännande av läkarekårens opartiskhet. Att av ett visst bolags uttalande angående läkareintyg rörande inträffade olycksfall draga den slutsatsen, att alla bolag följa samma strävan, som ur ifrågavarande uttalande möjligen kan utläsas, synes oss egendomligt. Det är oss bekant, att flera bolag vidtagit mycket kraftiga åtgärder just för att läkareintyg alltid skola åtfölja anmälan om olycksfall.

Vad slutligen beträffar fastställande av invaliditetsgraden, livränta och liv-räntefond för sådan, torde det i verkligheten ej bli möjligt för bolagen att därvid göra någon inknappning till förfång för den skadade, så mycket mindre som de därigenom skulle motverka sina egna intressen i fråga om anslutning från och förtroende hos arbetsgivarna och i arbetarekretsar väcka opposition mot försäkring i arbetsgivare-bolag. I berörda avseende kan man för övrigt taga för givet, att vederbörande kontrollerande statsorgan skall komma att kontrollera vederb. handlingar och därpå fattade beslut så omsorgsfullt, att försök i den påstådda riktningen från bolagens sida helt enkelt är otänkbart. Det kan väl ej heller vara motionärens mening att underkänna nämnda kontrollerande myndighets opartiskhet och kompetens för dess maktpåliggande uppdrag? Att av något bolags uttalande om förverkligande av statsocialistiska idéer draga den slutsatsen, att bolagen skulle söka undandraga sig någon del av sin ersättningsskyldighet, är uppenbarligen orimligt.

Det har sin riktighet att, beträffande ifrågavarande försäkringsgren, konkur-rens förekommit i former, som ej alltid varit tilltalande. Det är att beklaga, att motionären ej mera allsidigt undersökt detta förhållande och den omfattning, vari denna konkurrens bedrivits. Vi hänvisa i denna del till närlagda intyg från en medlem av vår organisation, varav torde framgå, att just riks försäkringsanstalten ej är alldeles främmande för denna sak.

En av motionärerna erkänner, att riks försäkringsanstaltens många formulär redan nu äro invecklade och betungande och att »det är ett livsvillkor för all social-försäkring, att den befrias från onödig byråkrati, och att handläggningen av ärendena sker snabbt och med minsta möjliga besvär och kostnader för försäkringstagaren».

Till alla delar vilja vi ansluta oss till detta uttalande, men vi hysa den bestämda uppfattningen, grundad på redan vunna erfarenheter av åtskilliga medlemmar inom vår organisation, att statens verksamhet på försäkringsområdet i detta hänseende erbjuder ett rikt fält för ifrågavarande motionärs reformatoriska verksamhet. Åtskilliga näringsidkare inom vår organisation ha till och med motiverat sin anslutning till ömsediga bolag just därmed, att riksförsäkringsanstaltens former för försäkringens ordnande äro alltför byråkratiska, besvärliga och omständliga liksom ock en avsevärd omgång och många skrivelser äro ofrånkomliga för såväl försäkringens ordnande som ock för reglering av inträffade olycksfall.

Samma motionär riktar sig särskilt mot de mindre arbetsgivarnas rätt att ansluta sig till bolagen, därvid betonande, att detta har till följd »att det uppstår ett oerhört besvär för riksförsäkringsanstalten att i arbetsgivareförteckningar avpricka de arbetsgivare, som hava försäkringar i ömsesidiga bolag». Häremot kan anföras, att det väl ej rimligen kan sägas, att denna avprickning medför större besvär än det att debitera premier, inkassera desamma och i övrigt ordna försäkringen. Att detta senare besvär för anstalten är rätt så betungande redan nu, trots att en hel del mindre arbetsgivare ingått i ömsesidiga bolag, kan bevisas därav, att enligt offentliggjorda uttalanden de mindre arbetsgivarna i flertalet av landets städer ännu så sent som i medio av sistlidne januari ej av riksförsäkringsanstalten påförts några premier för 1918. Därtill kommer, att det måste anses egendomligt, att motionären för att bespara riksförsäkringsanstalten besvär vill fränhända de mindre arbetsgivarna den fördel, som obestriddligen ligger i att få teckna försäkring i ömsesidigt bolag. Motionären erkänner, att det i praktiken, åtminstone delvis, visat sig, att de ömsesidiga bolagen debitera lägre premier. Då detta är fallet redan i början, kan man ju gott taga för givet, att fördelarna för delägarna i ömsesidiga bolag bli allt större för framtiden, då bolagens fondbildningar fortgått så långt, att avsevärda avkastningar därav kunna uppstå. Synnerligen egendomligt verkar ock motionärens angrepp på denna de mindre arbetsgivarnas nyssnämnda rätt, så mycket hellre som ju samma motionär räknas till de politiker, som utge sig för att draga i härnad för de smås intressen och icke emot desamma. Då staten hittills veterligen icke genom övertagande av någon verksamhetsgren från den enskilda företagsamheten i något fall verkat prissänkande, så synes det vara alldeles grundlöst att diskontera förhoppning om att riksförsäkringsanstaltens premier skola komma att sänkas.

Riksförsäkringsanstalten anför i sin inlaga de svårigheter, som råda i fråga om statistiken över arbetsgivarna och arbetarna, vilken statistik uppgöres med mantalslängderna som grund. Dessa svårigheter skulle lätt undanröjas genom sådan ändring av mantalsskrivningsförfordningen att det ålades arbetsgivare skyldighet att deklarera icke endast antalet arbetare utan ock *var* man hade dessa försäkrade, om i riksförsäkringsanstalten eller i enskilt bolag. I övrigt erinras, att arbetsgivarebolag redan nu är enligt olycksfallsförsäkringslagen skyldigt att viss tid årligen efter fastställt formulär inkomma med uppgift å såväl de arbetsgivare, som nästföregående år varit delägare i bolaget, som å hos dessa anställda arbetare, och anstaltens kontroll i detta avseende kan ju bliva än effektivare, om mantalsskrivningsförfordningen intogs stadgande enligt vad ovan anförts.

Såväl riksförsäkringsanstalten i sin inlaga till socialförsäkringskommissionen som även nämnda båda motionärer åberopa lagstiftningen i andra land i fråga om

arten av de försäkringsinrättningar, i vilka den obligatoriska olycksfallsförsäkringen skall äga rum. Enligt ålderdomsförsäkringskommittén kan den obligatoriska försäkringsplikten i vissa land fullgöras medelst försäkring i en eller flera av vederbörande stat anordnade försäkringsinrättningar, under det att i andra land försäkring i enskilda bolag är tillåten. Det synes av nämnda kommittés undersökning att döma, som om i Europa Norge, Schweiz, Luxemburg och Rumänien vore de enda land, i vilka ifrågavarande försäkring vore monopoliserad för staten. Även om andra land än ovan nämnda skulle hava lagstiftning av liknande slag, har dock i kommitténs motivering intet som helst nämnts i fråga om olägenheterna av att vid sidan om statsanstalten hava enskilda försäkringsinrättningar. Tydligen har kommittén liksom Kungl. Maj:t och riksdagen ej funnit sig ha skäl att befara sådana olägenheter, varför det i vår gällande lag medgivits arbetsgivarna att medelst organiserande av egna, ömsesidiga bolag vinna lättnad i den pålaga, som den obligatoriska olycksfallsförsäkringsplikten för dem innebär.

På grund av sin enklare och billigare organisation och de i allmänhet gynnsamma resultaten av arbetsgivarnas försäkringsbolag, vilka merendels lämnat delägarna utsikt till vinstandel och i varje fall samlat fonder för premieåterbäring, under det att riksförsäkringsanstalten ofta äskar förhöjda anslag för sin verksamhet, måste man, då bolagen rationellt handhas, påstå, att de ur ekonomisk synpunkt på ett särdeles tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter.

Det är alldeles ofrånkomligt, att anstaltens förvaltningskostnader ställa sig väsentligt högre än hos de ömsesidiga bolagen i allmänhet. Motionären, herr Eriksson, har tydligen en känsla härav, då han säger: »dessa kostnader (förvaltnings-) för en del bolag äro nog så betungande», och som exempel anför han siffrorna från ett bolag, där premieintäkten skulle vara 204,000 kronor och förvaltningskostnaderna 95,000 kronor. Motionären synes härvid hava förbisett, dels att 1918 var startåret för flertalet av arbetsgivarebolagen, dels det av alla erkända förhållandet, att ett försäkringsbolag vid sin start har att vidkännas mycket dryga *engångskostnader*. Lagstiftarna hava jämväl tidigare beaktat detta förhållande, vilket framgår av bestämmelserna i lagen om försäkringsrörelse §§ 48 och 149. Hade motionären gjort sig besväret att undersöka hithörande förhållanden, hade han med all sannolikhet kommit till helt annan procentsats i fråga om bolagets förvaltningskostnader.

I detta sammanhang kunna vi hänvisa till officiella balansräkningen från ett bolag, som varit i verksamhet före 1918, varav framgår att förvaltningskostnaderna utgått med endast 5.33 procent av premieintäkten, under det att anstaltens förvaltningskostnader för sagda år uppgick till cirka 23 procent av premieintäkten.

Det ekonomiska nettoresultatet av en försäkringsinrättnings verksamhet synes oss giva bästa utslaget för hur företaget skötes. Vi äro i tillfälle meddela, att ett bolag, som startade år 1918, kunde för sagda år avsätta premieåterbäringsreserv, som motsvarade 21.5 procent av premieintäkten, och för år 1919 föreligger sådant resultat, att 24.5 procent av premieintäkten kunnat avsättas för samma ändamål.

Ur de försäkrades synpunkt gäller ock, att i ekonomiskt hänseende betjänas deras intressen fullt tillfredsställande av de enskilda bolagen, så mycket hellre, som ju fall av meningsskiljaktighet rörande ersättningar, livräntebelopp etc. kunna avgöras av en för ändamålet inrättad statsinstitution, vars uppgifter säkerligen icke bortfalla i händelse av socialförsäkringens monopolisering för riksförsäkringsanstalten, och de försäkrades anspråk på soliditet hos vederbörlig försäkringsinrättning

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 2 avd. 20 häft. (Nr 32.) 7

torde väl ostridigt få anses på fullt betryggande sätt tillgodosedda genom dels det förhållandet, att de enskilda bolagens delägare äro personligen och obegränsat ansvariga för respektive bolags förbindelser, dels ock den offentliga kontrollen över samma bolags verksamhet. Praktiskt taget garantera sagda ansvarighet och kontroll lika stor säkerhet som om staten vore försäkringsgivare. Talet om att de försäkrades intressen skulle kräva socialförsäkringens monopolisering måste vi därför beteckna som, vad det i verkligheten är, en ren konstruktion.

Att förstатliga ifrågavarande försäkringsgren av hänsyn till visst ämbetsverks bekvämlighet och ekonomiska bärighet skulle för övrigt enligt vårt förmenande innebära intet mindre än en inom t. o. m. ett synnerligen byråkratiskt stats-samhälle exempellos godtycklighet.

I detta sammanhang vilja vi icke underlåta att vördsamt erinra, det återkallande redan nu av den arbetsgivarna 1916 beviljade förmanen att medelst organiserande av egna anstalter bereda sig lindring i den pålaga, som lagen om obligatorisk olycksfallsförsäkring av arbetare ålagt dem, synes oss illa överensstämma med den rättssäkerhet, som ett ordnat rättssamhälle anses böra bereda jämväl arbetsgivare.

Då det väl näppeligen kan på allvar göras gällande, att en socialisering av ovan berörda gren av försäkringsverksamhet kan motiveras med nödig hänsyn till de försäkrades eller riksförsäkringsanstaltens berättigade intressen, så skulle alltså en reform enligt de föreliggande motionerna enligt vårt förmenande icke betingas av något verkligt behov men väl innebära fara för ett onödigt och följaktligen oskäligt exploaterande av arbetsgivarne.

Möjligen är det för att undanröja dylika farhågor, som riksförsäkringsanstalten föreslagit inrättandet av ett olycksfallsförsäkringsråd, vilket skulle hava »inflytande på anstaltens verksamhet» genom att granska grunderna för statistiken, att fastställa farlighetsklasser och premietariffer samt att avgiva yttrande om principerna för invaliditetsgradsättningen. I rådet, som enligt anstaltens förslag skulle bestå av, förutom riksförsäkringsanstaltens chef, trenne dess tjänstemän samt fyra representanter för arbetsgivare och arbetare, finge väl de båda sistnämnda kategorierna bisittare knappast något inflytande på beslutet och deras roll som rådgivare torde i realiteten bliva tämligen obetydlig. Blir månne icke ett dylikt arrangemang praktiskt taget ett medel att göra riksförsäkringsanstaltens arbete än mera betungande i stället för att åstadkomma begärda förenklingar? I varje fall bleve det helt naturligt kostbarare. Hur som helst, riksförsäkringsanstaltens ifrågavarande förslag synes icke kunna tillerkännas något av positivt värde vare sig ur arbetsgivarnas eller de försäkrades synpunkt.

Då arbetsgivarna bära alla kostnader för sina anställdas olycksfallsförsäkring, synes rättvisa och billighet fordra, att det icke förnekas dem att själva under statens kontroll ordna denna angelägenhet och att deras befogenhet härutinnan icke inskränkes till blott »rådgivande» sådan i förhållande till en statsanstalt med monopolrätt. Ur arbetsgivaresynpunkt vore det sålunda högst beklagligt, om riksförsäkringsanstaltens monopolsträvanden skulle av riksdagen krönas med framgång, och detta så mycket mer, som erfarenheten visat, att av olycksfall drabbade blivit både bättre och raskare hulpa, då de varit försäkrade i de ömsidiga bolagen, än i riksförsäkringsanstalten med dess många och tidsödande formaliteter.

Att även den ena av statsmakterna varit av denna åsikt framgår av stats-

rådsprotokollet av den 24 mars 1916 angående förslaget till den nya lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Dåvarande civilministern von Sydow yttrade till protokollet bland annat följande: »Ehuru, såsom riks-försäkringsanstalten framhållit, ganska vägande skäl kunna anföras för att åt en enda statsanstalt överlämna försäkringen i sin helhet, kan jag dock å andra sidan ej undgå att finna så stora fördelar förenade med den av kommittén (ålderdomsförsäkringskommittén) föreslagna rätten för ömsesidiga arbetsgivarebolag att övertaga försäkringen för delägarnas arbetare, att jag i detta avseende måste ansluta mig till kommittéförslaget. De betänkligheter, som av riks-försäkringsanstalten beträffande försäkring i enskilda bolag framhållits, torde mera gälla de egentliga affärsbolagen än dylika arbetsgivarebolag. Erfarenheten från utlandet visar att arbetsgivarebolag synnerligen väl kunna fylla sin uppgift, och i en del länder såsom Tyskland, Ryssland m. fl. har man anförtrött hela försäkringens genomförande åt sådana bolag. Det måste ju också anses som en ganska naturlig utväg att låta arbetsgivarna, som ju hava att bära försäkringens hela börda, och vilka i allmänhet hava intresse av att tillgodose sina arbetares bästa, själva, där de så önska, ordna och handhava försäkringen av dessa arbetare.»

Utdrag ur ovannämnda statsrådsprotokoll överlämnades sedermera till Kungl. Maj:ts lagråd för yttrande, varvid lagrådet ej hade något som helst att invända mot avfattningen av lagförslagets § 4 angående arbetsgivarebolags rätt att bedriva verksamhet vid sidan av riks-försäkringsanstalten.

Olycksfallsförsäkringslagen av 1916 har ju dessutom endast varit i kraft i tvenne år, varför det synes oklokt att redan nu vidtaga en så grundväsentlig förändring av denna lag, i synnerhet som så mycket samvetsgrant arbete av de lagstiftande myndigheterna blivit nedlagt på dess utformning och dessutom alla skäl tala för dess bibehållande i dess nuvarande form.

De fördelar, densamma genom de nu verkamma ömsesidiga bolagen kan erbjuda de försäkrade, framgår av vad ovan anförts, och som obestridliga fakta kvarstå de redan anförda förhållandena, att hava väl fyllt sitt ändamål gent emot de försäkrade, att de mer än väl hava motsvarat försäkringstagarnas anspråk, att deras förvaltningskostnader äro på grund av enkelhet i organisationen i regel små och att deras behandling av olycksfallsärenden är snabb, vartill kommer, att arbetsgivarebolagen äro kapitalbildande och således torde få anses verka gynnsamt i nationalekonomiskt hänseende. Några kraftigt vägande skäl *mot* de enskilda bolagens existensberättigande och deras fortsatta gagnarika verksamhet hava enligt vår mening sålunda icke åberopats vare sig från riks-försäkringsanstaltens eller motionärernas sida. Visserligen påpekas som ett faktum av vikt, att ju längre den förordade monopoliseringen fördröjes, dess mera förtryckes statsanstaltens verksamhet. Detta tyder ju därpå, att flykten från riks-försäkringsanstalten till de enskilda bolagen under hand blir allt mera omfattande, något som tvivelsutan förklaras av de förmaner, dessa senare uppenbarligen erbjuda sina delägare och därmed de försäkrade arbetarna.

Till vad här ovan anförts kan med fog påpekas, vad också erfarenheten visat, att statens övertagande av monopolrättigheter, varifrån den fria konkurrensen uteslutes, just ej varit till fördel för den stora allmänheten, som i all slags monopolisering icke utan skäl ser en ofrånkomlig fara för fördyring i en tid, då tvärtom statsmakterna borde gripa in för att söka reducera de enskildas och bland

dem även arbetsgivarnas utgiftskonto. Fördelarna för riks försäkringsanstalten själv såsom ensam bärare av försäkringarna torde enligt anstaltens mening huvudsakligen bliva av rent expeditionell natur, men fråga är väl, om expeditionslättnad vid sådant fall verkligen skulle inträda, då ju anstalten finge betydligt större material att arbeta med. Såsom förhållandet *nu* är, övertages ju arbetet till stor del av de ömsesidiga bolagen, och detta på ett sätt, som både är och måste vara smidigare och enklare än riks försäkringsanstaltens förhållandevis dock så stora apparat. Har riks försäkringsanstalten i expeditionellt hänseende, såsom i inlagan till social försäkringskommissionen antydes, besvärligheter, respektive kostnader med anledning av oriktiga uppgifter från de ömsesidiga bolagen eller på grund av svårigheter i fråga om identifiering och debitering, så torde väl dessa kostnader åtminstone till stor del täckas medelst den avgift av 3 procent å premieintäkterna, som de enskilda bolagen nödgas erlägga för bestridande av anstaltens och försäkringsrådets verksamhet.

Med stöd av vad ovan angivits hava vi härmed, såsom representerande 14,000 handelsidkare, velat förorda avslag å de ifrågavarande motionerna.

Stockholm den 27 februari 1920.

Vördsamt

Sveriges köpmannaförbund

Harald Almström.

Avskrift.

På begäran får jag härmed intyga, att vid det föredrag, som doktor Åkeson från Stockholm höll härstädes å Stora hotellet hösten 1917 för att klargöra den nya lagen om obligatorisk olycksfallsförsäkring i arbete, framhöll doktor Å. på det kraftigaste och bevisade med siffror på svarta tavlan omöjligheten för de enskilda ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen att bestå i konkurrensen med riks försäkringsanstalten, till vilken de bland annat hade att betala en viss avgift för det kontrollantskap denna anstalt skulle utöva över de ömsesidiga bolagen och att deras premier därigenom skulle ställa sig betydligt högre än riks försäkringsanstaltens, såvida deras verksamhet ej skulle gå med förlust.

Enligt min, och mångas med mig, uppfattning gjorde doktor Å. allt för att söka få de närvarande att inse risken att försäkra i de ömsesidiga bolagen och fördelen att ingå i riks försäkringsanstalten.

Jönköping den 18 februari 1919.

Bror Engdahl,

köpmän.

Rätt avskrivet intyga:

Aug. Ericson.

E. Sundqvist.